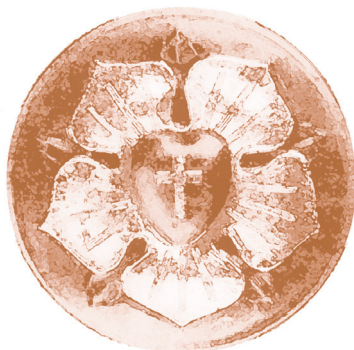

LUTHERSK KIRKETIDENDE

TEMA: MUREN

LEDER

FRED FOR JERUSALEM

ARTIKLER OG INNLEGG

PÅ EI PILEGRIMSREISE FOR RETTFERD
OG FRED – OGSÅ TIL DET HEILAGE
LANDET?

MELLOMKIRKELIG RÅDS ENGASJEMENT
I ISRAEL OG PALESTINA

HISTORIER OM KONFLIKT OG HÅP
MURSKYGGER OVER EN BARNDOM
VÅR NABO MUREN

DA OVERMAKTEN BLE FOR STOR
BRØBYGGING, FORSONING OG
MOTSTAND I ISRAEL/PALESTINA-
KONFLIKTEN

GUDSTJENESTERESSURSER

SØNDAGSTEKSTEN

MIKKELSMESSE

19. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

20. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

21. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

FRED FOR JERUSALEM

”Be om fred for Jerusalem,” heter det i Salme 122,6. Denne gamle bønningen har gjennom det meste av byens historie vært svært aktuell, og vår tid er ikke noe unntak. Konflikten mellom Israel og palestinerne synes i dag mer tilspisset enn på lenge. Separasjonsgjerdet som Israel har satt opp for å beskytte seg mot terrorhandlinger, er ved siden av bosetningene på okkupert territorium blitt et symbol på konflikten – samtidig som de er en kilde til fortsatt konflikt.

Konflikten mellom israelere og palestinere er neppe verre enn mange andre. Likevel spiller den en spesiell rolle i kirkenes bevissthet. Det er naturligvis ikke tilfeldig. For det første handler det om et geografisk område som spiller en helt grunnleggende rolle for den kristne tro, som stedet der det meste av den bibelske historie utspiller seg. Det var her Gud lot sin Sønn bli født som et menneske, og det var her han levde, døde og sto opp. Det var herfra han sendte sine disipler til jordens ender for å forkynne budskapet om hva som hadde skjedd nettopp i dette landet. Som en tro forankret i historiske hendelser vil kristendommen for alltid være knyttet til Det hellige land. Derfor kan det som foregår der, aldri være kirken uvedkommende.

At konflikten spiller en spesiell rolle i kirkenes bevissthet, har for det andre sammenheng med at teologiske motiver spiller en rolle i selve konflikten. Det gjelder både på jødisk og på muslimsk hold, men er også viktig for mange kristnes engasjement. Ikke minst gjelder det en kristen sionisme som bruker bibelske og teologiske

argumenter for å støtte bestemte politiske løsninger, til ensidig fordel for den ene part. I en slik teologisering av konflikten er det kirkenes ansvar å arbeide med forståelsen av konflikten ut fra et bredere teologisk grunnlag enn det en kristen sionisme opererer ut fra. Selv om solidariteten med det jødiske folk utvilsomt må være et viktig kirkelig anliggende, opphever ikke det grunnleggende hensyn til rettferdighet, fred og forsoning.

Dette temanummeret av Luthersk Kirketidende er blitt til gjennom et samarbeid med Kirkeuka for fred i Palestina og Israel, som finner sted 20.–27. september. Under overskriften ”Muren” presenteres perspektiver på konflikt og forsoning i området. Vi er

glad for å presentere ulike perspektiver gjennom flere artikler, inkludert konkrete historier om hvordan både konflikt og forsoning kan arte seg i praksis. I tillegg bringer vi konkrete ressurser til bruk i gudstjenestelig sammenheng.

Et kirkelig engasjement for fred i Israel og Palestina bør ikke arte seg som en ensidig støtte til den ene av partene. Som generalsekretær i Kirkenes Verdensråd, Olav Fykse Tveit, skriver i sin artikkel, handler det om ”fred og rettferd for alle som bur der”. Det er en utfordring som også Den norske kirke bør bidra til både gjennom arbeid og bønn.

Det som foregår i Det hellige land, kan aldri være kirken uvedkommende.

HARALD HEGSTAD
HARALD.HEGSTAD@MF.NO

I flere år

har Kirkenes Verdensråd invitert kirker og kirkelige organisasjoner til å være med i Kirkeuka for fred i Palestina og Israel. Årets kirkeuke går fra 20. til 27. september. Tema er "Muren", og menigheter over hele verden oppfordres til å løfte fram troen på at Gud bryter ned murer (Ef 2,14) og gjøre noe konkret for å bidra til at det blir virkelighet. I dette nummeret av Luthersk Kirketidende er det bakgrunnsstoff og ressursmaterieell til bruk i årets kirkeuke.

I Norge

står en rekke kirker og kirkelig baserte organisasjoner sammen om å arrangere Kirkeuka for fred i Palestina og Israel. Disse inkluderer KFUK–KFUM Global, Norske kirkeakademier, Kirkens Nødhjelp, Kvekerhjelp, Kvekersamfunnet, Mellomkirkelig råd for Den norske kirke, Norges Kristelige Studentforbund, Sabeels Venner Norge og Stiftelsen Karibu. På hjemmesidene til Kirkeuka (<http://www.kirkeukaforfred.no/>) er det lagt ut forslag til bønner, sanger og annet ressursmaterieell.

Ressursmaterieellet kan benyttes for eksempel på søndagsgudstjenestene 20. eller 27. september. Bruk gjerne eksisterende møtepunkt – gudstjenester, møter, foreningskvelder og mer – eller se om dere vil lage et eget arrangement. Målet er å unngå steile fronter og polariserte debatter, og skape trygge rom hvor mennesker kan utfordres, inspireres og engasjeres.

Det som nå er

Kirkeuka for fred i Palestina og Israel (WWPPI) ble startet i 2006 under betegnelsen International Church Action for Peace in P&I (ICAPPI) i 2006. I 2007 ble Det økumeniske Palestina–Israel-forumet i Kirkens Verdensråd (PIEF) etablert, og i 2007 ble betegnelsen endret til World Week for Peace in Palestine and Israel. Det er PIEF som bestemmer tema og produserer bakgrunnsmateriale for Kirkeuka. Se også <http://pief.oikoumene.org/>

PÅ EI PILEGRIMSREISE FOR RETTFERD OG FRED – OGSÅ TIL DET HEILAGE LANDET?

AV OLAV FYKSE TVEIT, GENERALSEKRETÆR I KIRKENES VERDENSRÅD
OFTVEIT@HOTMAIL.COM

Då generalforsamlinga for Kirkenes Verdensråd i 2013 sa at vi inviterer alle menneske av kristen tru og alle av god vilje til å slå lag med oss på ei pilegrimsferd for rettferd og fred, var det fyrst og fremst meint som biletspråk på kva den økumeniske rørsle skal vere. Men det betyr ikkje at vi ikkje må tenkje og gjere noko konkret også. Difor inviterer KV kvart år til å markere Kyrkjeveka for fred og rettferd i Israel og Palestina.

Som truande kristne ber vi kvar dag "Lat riket ditt kome. Lat viljen din råde på jorda så som i himmelen." Vi er saman, som kristne og kyrkjer, på ei ferd som alltid går gjennom denne verda slik ho er. Vi er stadig på veg mot det vi vonar skal vere Guds rike, og at dei verdiar som høyrer Guds rike til, skal gjere seg gjeldande i det livet vi lever saman i denne verda. Vår bøn er at den fred og den rettferd Gud gjev oss, også skal prege det liv vi skal leve saman som menneske. Då må vi vere opne for at vi må flytte oss og vårt fokus dit det er aller mest bruk for å stå saman med dei som kjempar for rettferd og fred.

Difor har Kirkenes Verdensråd lenge tatt opp den uløyste konflikten i Israel og Palestina som tema for vårt felles fredsarbeid og som utfordring til kyrkjene rundt om kring i verda. Mange kyrkjer har kjent til situasjonen i Israel og Palestina mest ut frå perspektivet at staten Israel skulle gje jødar ein trygg heim, ikkje minst etter folkemordet på jødar under nazistane sine herjingar før og under 2. verdskrigen. Stundom og i visse krinsar har dette legitime og viktige formålet vorte kombinert med visse tolkingar av bibelske tekstar slik at ein har akseptert at det kunne skje sjølv om det vart på ein svært destruktiv måte med

dramatiske konsekvensar for dei som alt budde der (krig, okkupasjon, flyktningleirar, brot på menneskerettar m.m.).

Stoda i dag er ein uløyst konflikt, med jamleg bruk av vald på den eine eller andre måten, men med svært ulik makt og posisjon for Israel og Palestina (Den eine er okkupant, den andre er underlagt okkupasjon). Det er ei viktig oppgåve å gje reell støtte til dei i Israel og Palestina, som er viljuge til å prioritere ei rettferdig og fredeleg løysing på forholdet mellom dei to partane.

Kirkenes Verdensråd har spesielt bede kyrkjene i verda vere merksame på kva slags situasjon kyrkjene der lever under, særleg fordi dei fleste er palestinarar og difor lir under den situasjonen det palestinske folket opplever med okkupasjon, store begrensningar på deira fridom til å reise, til arbeid, til å utvikle deira eigen stat. Konsekvensen er at det vert mange kristne som forlét området for aldri å flytte attende. Om dei flytter frå Jerusalem, misser dei endå til retten til å kome attende for å bu der som palestinarar om dei er borte over lengre tid.

Difor har Kirkenes Verdensråd tatt initiativ til at det vert arrangert pilegrimsreiser i konkret forstand til Det heilage landet, som gjer at ein får innsyn i mange sider ved den fastlåste konflikten. Det er også eit spesielt program for ledsagarar å vere der i 3 månader (EAPPI). Mange frå Noreg har vore med på dette programmet, og funne det svært meiningsfullt. Det gir høve til å sjå korleis livet er, ikkje minst på Vestbreidda, og å vise solidaritet med barn og vaksne og eldre som skal leve med følgjene av okkupasjon og manglande fredsamtalar.

På mine mange besøk til Israel og Palestina, og i samtaler med jødar, kristne og muslimar verda over, kjem det stadig opp spørsmål om korleis ein kan bidra til ein rettferdig fred for Israel og Palestina. Det synest å vere ei aukande felles oppfatning at denne uløyste konflikten er skadeleg både for dei som bur der, for dei som skulle budd der, men som har flykta eller emigrert frivillig frå dette området, og for andre som lever i ulike konflikthetar i verda.

Det er ikkje til å kome utanom at konflikten er spesielt komplisert fordi det vert av ein del oppfatta som eit eksempel på korleis det "kristne" Vest støttar ei permanent undertrykking av eit folk i Sør, der dei fleste er muslimar. Sjølv om det ikkje er ein religiøs konflikt i og for seg, kjem ein ikkje utanom at religion og religiøse tema spelar ei vesentleg rolle i både konkrete uløyste problemstillingar (særleg i Jerusalem), og i haldningar og i tolkingar av situasjonen. På den andre sida er det viktig å få fram at t.d. KV sin kritikk av Israel sin okkupasjonspolitik og svært hardhendte inngrep t.d. i Gaza i dei siste åra, ikkje er ein kritikk av jødar eller jødedom generelt eller

uttrykk for antijødiske haldningar.

Difor er det svært vesentleg å spørje korleis ein kan stå saman med alle menneske av god vilje, uansett religion eller politisk ståstad, for å støtte ei utvikling som både byggjer på sann informasjon om det som skjer, og vilje til å fremje både rettferd og fred.

På denne bakgrunn er det viktig at kristne i Noreg og kyrkjelydar i Den norske kyrkja jamleg arbeider med desse spørsmåla ut frå vårt kall til å vere menneske som søker rettferd og fred. Fordi dette også omhandlar kristne og kyrkjer i deira framtid i det området som er utgangspunktet for vår tru og religion, angår dette oss på mange vis. Vi treng å vite meir; vi treng å forstå meir; vi treng å drøfte meir; vi treng å gjere meir for fred og rettferd for alle som bur der.

Den årlege Kyrkjeveke for fred og rettferd i Palestina og Israel er eit viktig høve til å svare på desse utfordringane med ansvar og innsikt, med bøn og med arbeid for rettferd og fred.

"Lat viljen din råde på jorda så som i himmelen!"

luther

G.K. Chesterton

DET EVIGE MENNESKE

Oversettelse: Sigrid Undset

329,-

Hva er det, om noe, som gjør et menneske til et menneske? Dette er spørsmålet G.K. Chesterton starter med i sin klassiske oppdagelsesreise i menneskehetens historie. Chesterton var britisk journalist og forfatter, og er i Norge mest kjent for historien om Father Brown. Forfatterens fortellerstil er på samme tid enkel og morsom, tankevekkende og dypsindig. C.S Lewis forteller i sin selvbiografi "Tatt av gleden" (Luther 2007) at "Det evige menneske" bidro til hans omvendelse. **Sigrid Undset** oversatte boken i 1931, og utgaven som nå foreligger er en modernisert versjon av Undsets opprinnelige oversettelse. **Trond Berg Eriksen, professor i idéhistorie**, har skrevet forordet.

www.lutherforlag.no

MELLOMKIRKELIG RÅDS ENGASJEMENT I ISRAEL OG PALESTINA

AV BERIT HAGEN AGØY, GENERALSEKRETÆR I MELLOMKIRKELIG RÅD FOR DEN NORSKE KIRKE
BERIT.HAGEN.AGOY@KIRKEN.NO

Muren som snirkler seg rundt på Vestbredden, lager fysiske barrierer mellom mennesker – men den skaper også mentale oppfatninger av ”oss” og ”dem”. Det skapes frykt for ”den andre”. Forestillinger om at det er farlig å leve sammen som naboer og medmennesker, lager sår i sjelen til både palestinere og israelere, arr det vil ta generasjoner å lege.

Muren begrunnes i sikkerhetshensyn. Terrorister og selvmordsbombere må holdes unna for å skape trygghet for innbyggerne, hevdes det. Israel har naturligvis ikke bare en legitim rett, men også en plikt til å sørge for sine borgeres sikkerhet. Hvorvidt sikkerhetsgjerdet faktisk har hindret terror, er omstridt, men jeg skal la det perspektivet ligge her.

Muren er blitt symbol på et sinnrikt system av restriksjoner på palestinernes bevegelsesfrihet. Også israelske bosetninger er omgitt av gjerder og bundet sammen av veier som kun israelere kan benytte. Vestbredden og Øst-Jerusalem er nå blitt et lappeteppe av områder hvor du må ha de riktige identifikasjonspapirene for å oppholde deg og å krysse grensene. Dette merker vi som reiser med et norsk pass lite til; vi kan bevege oss relativt fritt og raskt. Men for palestinere består hverdagen av tålmodighetsprøver og ydmykkelser, og heller ikke israelske borgere kan reise fritt mellom palestinske og israelske områder.

Muren hindrer folks tilgang til jord og næringsvirksomhet; flere steder er den bygd inne på palestinsk land. Restriksjoner på bevegelsesfriheten splitter familier og venner, ydmyker barn og fratar vanlige mennesker verdighet og kontroll over egen hverdag og eget liv. Konkret gir dette seg utslag i at en ikke fritt kan besøke nære slekt-

ninger og venner; en vet aldri om det tar ti minutter eller to timer å komme til og fra jobb; avtaler må hele tiden gjøres om. Organisasjons- og menighetsliv hemmes fordi medlemmene har problemer med å møtes. Samarbeid mellom palestinere og israelere på tvers av religiøse og nasjonale skiller undergraves ved at det ofte ikke er fysisk mulig å møtes. Slik bidrar restriksjonene til en israelsk ”splitt og hersk-politikk” som svekker fredelig palestinsk motstandskamp og fredsarbeid. Vi kan vanskelig forestille oss hvordan det er å leve i konstant frykt for at familie-medlemmer mister retten til å bo sammen. For eksempel mister palestinere retten til å bo i Øst-Jerusalem om de er ute av byen i fire år – noe mange ungdommer må på grunn av utdanning. Bosetningene spiser seg inn på palestinsk land, og mange opplever at hus som har tilhørt familien i generasjoner, plutselig en dag vales ned for å gi plass til israelske nybygg.

Å bygge trygghet – slik muren er ment å gjøre – ved å holde mennesker fysisk adskilt ut fra en grunnleggende frykt for hverandre, gnager i stykker alles menneskeverd. Når *Kirkeuka for fred i Palestina og Israel* i år retter fokus mot muren, er det fordi den illustrerer så godt hvordan hverdagslivet er under okkupasjonen. Som kirker kan vi ikke tie når vi ser medmenneskers verdighet og relasjonene mellom mennesker bli ødelagt.

MELLOMKIRKELIG RÅDS ENGASJEMENT I ISRAEL OG PALESTINA¹

I 2008 ble Den norske kirkes forhold til Midt-østen drøftet av Kirkemøtet,² og det ble understreket at

Kyrkjemøtet erkjenner at Den norske kyrkja som del av Jesu Kristi kyrkje på jord, er knytt saman med kyrkjene i Midtausten. Difor har vi ansvar for kvarandre. Kyrkjemøtet er sterkt uroa for dei kritiske levekåra til dei kristne i Midtausten. (...) Det er vesentleg å halde fast på det grunnleggjande menneskeverdet for alle i Midtausten

I 2014 drøftet Kirkemøtet menneskerettighetene, og det var bred enighet om viktigheten av dem både som rettesnor og verktøy i kirkens arbeid.³

Gud har skapt alle mennesker i sitt bilde, og menneskets iboende verdighet ligger til grunn for den radikale likeverdstanken i kristendommen. Kirkens engasjement for de universelle menneskerettighetene har derfor troen på Gud som skaper som fundament. Men også troen på Jesus Kristus som viser Guds omsorg for hele det menneskelige livet og kirkens kall og oppgave, som innebærer å ta et oppgjør med undertrykkelse, ulikhet og urett, begrunner kirkens menneskerettighetsarbeid.

Kirkemøtet vedtok ti prioriteringer som skal legges til grunn for kirkens engasjement, hvorav de følgende er særlig relevante i forhold til Israel og Palestina:

- *Der kristen tro brukes for å legitimere menneskerettighetsbrudd, eller der kirken selv står ansvarlig for overgrep.*
- *Henvendelser fra økumeniske organisasjoner som Den norske kirke er medlem av, samt henvendelser fra andre kristne kirker og organisasjoner.*
- *Religionsfrihet.*
- *Særlig omfangsrike, grove og sammensatte menneskerettighetsbrudd.*
- *Mulighet for gjennomslag.*

Mellomkirkelig råd for Den norske kirke (MKR) har et sterkt engasjement for Israel og Palestina, og vi blir iblant spurt om hvorfor vi engasjerer oss så mye i denne konflikten, når det finnes verre menneskerettighetsbrudd og nød andre steder i verden. Det er et betimelig spørsmål, og svaret finnes i de overnevnte føringene fra Kirkemøtet.

Vår kristne tro binder oss sammen med trosøken i Midtøsten, området hvor kirka ble grunnlagt. I dag er situasjonen kritisk for de kristne mange steder i Midtøsten, og også i Pales-

tina og Israel lever kristne under svært krevende forhold. De trenger vår støtte og solidaritet. Mange av Den norske kirkes medlemmer fortolker Israel/Palestina-konflikten teologisk og har et sterkt tros- og bibelbasert engasjement. Dette gjelder både dem som uforbeholdent støtter Israel, og dem som solidariserer seg mest med palestinerne. Den norske kirke har nære samarbeidspartnere i området, og gjennom vårt medlemskap i Det lutherske verdensforbund og Kirkenes verdensråd blir vi stadig utfordret til solidaritet og engasjement ikke bare for de kristnes situasjon i Israel og Palestina, men også for jøder og muslimer. Gjennom dette økumeniske fellesskapet har vi også mulighet til å bidra konkret. Dette er en viktig grunn til at MKR prioriterer området. I andre deler av verden, hvor forholdene er like ille eller verre, har ikke Den norske kirke samme kontaktnett eller mulighet til å bidra konstruktivt.

TEOLOGI I DET HELLEGE LAND

Bibelen, vår jødiske arv og kristen teologi trekkes, som nevnt, inn i konfliktene i "Det hellige land". Hellige skrifter brukes både som motivasjon til fredsbyggende arbeid og til å legitimere undertrykkelse. Som troende har vi et ansvar for å tydeliggjøre Bibelens fredsbudskap og holde fram det kristne menneskesynet – også i aktuelle politiske konflikter. Samtidig må vi si fra om misbruk av Bibelen i den hensikt å oppnå politisk gevinst for en gruppe. Dette blir særlig alvorlig når Skriften blir brukt for å legitimere krenkelse av andres rettigheter.

MKR ønsker å bevisstgjøre og ansvarliggjøre Den norske kirkes medlemmer med hensyn til hvorledes vi formidler vår kristne tro og fortolker Den hellige skrift i forhold til konflikten mellom Israel og palestinere. MKR vil ta et oppgjør med teologi som forkynner en frelseslære om endetiden, som går ut på at jødene må tilbake til Jerusalem for så å frelses. MKR vil også tale imot dem som bruker Guds ord slik at de i realiteten forsvarer Israels okkupasjon av Palestina og legitimerer Israels menneskerettighetsbrudd.

Vi har som kirke et særlig ansvar for å tale sant om hva som skjer, og å stå opp mot urett. Dette

gjør vi ved å stå i et tett samarbeid med våre tros-søsken i Israel og Palestina, ved å gi støtte til vitnesbyrd om fred og forsoning og gjennom refleksjon rundt det Bibelens ord forteller oss om situasjonen i dag.⁴

Mange kristne har et spesielt nært forhold til Israel og jødene. Som kirke må vi gjøre bot for diskriminering og forfølgelse av det jødiske folk opp gjennom historien, og vi har et særlig ansvar for å reflektere over den urett vi har deltatt i. Økende antisemittisme i Europa er sterkt bekymringsfullt, og MKR arbeider for å motvirke disse strømningene. Selv om det jødiske folk ikke er det samme som Israel, vil det i norsk offentlighet, og spesielt i antisemittiske ytringer, forekomme en sammenblanding. MKR vil også stimulere til refleksjoner om hvorvidt forkynnelsen i våre menigheter kan bidra til jødehat og antisemittisme gjennom å ikke være bevisst nok den antijødiske arv kirken er bærer av. Det påligger prester et særlig ansvar når de forkynner ut fra nytestamentlige tekster som kan leses som negativ karakterisering av jøder generelt. MKRs trosopplæringsmateriell – ”Sier vi!”⁵ – håper vi vil bidra til å motvirke antisemittisme blant konfirmanter og annen ungdom i menighetene.

De messianske jødene befinner seg i en spesiell og utfordrende situasjon og kan oppleve å ha en delt tilhørighet og lojalitet mellom sine kristne trossøsken i de historiske kirkene og sine jødiske medborgere i staten Israel. MKR vil uttrykke solidaritet med og støtte til de messianske jødene og søke å finne måter vi kan få et nærmere samarbeid på. Den norske Israelsmisjon er med i Samarbeidet Menighet og Misjon og spiller en nøkkelrolle i Den norske kirkes samarbeid med messianske jøder.

ISRAEL/PALESTINA-KONFLIKTEN

MKR er et kirkelig organ, og det er ikke vår oppgave å ha oppfatninger om konkrete politiske løsninger på Israel/Palestina-konflikten. Det overlates til politiske forhandlere. MKRs synspunkter på den politiske konflikten er derfor på et generelt nivå hvor vi støtter oss på internasjonal rett og på overordnede prinsipper som det er bred politisk enighet om i Norge, og som også våre

kirkelige samarbeidspartnere, internasjonalt og i regionen, er enige i.

Staten Israel har rett til å leve i fred innenfor trygge og internasjonalt anerkjente grenser. MKR går inn for en tostatsløsning og har som en følge av det bedt norske myndigheter om å anerkjenne Palestina som stat. Vi mener at en rettferdig fredsløsning forutsetter at Israel og Palestina gjensidig anerkjenner hverandre som selvstendige og legitime stater. Det er vanskelig å se hvorledes en enstatsløsning skal være noe reelt alternativ dersom de ulike gruppernes rettigheter skal ivaretas.

Begge parter er ansvarlige for de mange tilbakeskritt i fredsforhandlingene. Vi fastholder likevel at det påligger Israel et større ansvar. Den fortsatte okkupasjonen og den israelske bosetningspolitikken er det største hinderet for fred. Israel er i dag en okkupasjonsmakt som i strid med FN og internasjonale avtaler bidrar til at palestinernes rettigheter ikke ivaretas.

Okkupasjonen fratar både palestinere og israelere likeverd og like rettigheter. Palestinere får ikke ivaretatt sine grunnleggende menneskerettigheter. MKR er også dypt bekymret for utviklingen i Israel. Vi frykter at dersom landet blir en eksklusiv ”jødisk stat” vil det forsterke diskriminering og segregering. Dette vil underminere det israelske demokratiet.

MKR vil støtte freds- og menneskerettighetsorganisasjoner både i Palestina og i Israel. Både i Israel, i Gaza og på Vestbredden skaper religiøs og politisk begrunnet ekstremisme – hos kristne, jøder og muslimer – frykt, frustrasjon og utrygghet i befolkningen. Dette fører til økt vold og terrorisme og svekker mulighetene for fredsforhandlinger.

MKR støtter oppfordringen fra Kirkenes verdensråd om å stimulere til at internasjonalt næringsliv investerer i fredsbyggende virksomhet i Israel og Palestina. Samtidig vil MKR jobbe for at internasjonal lov respekteres, og at produkter fra folkerettsstridige israelske bosettinger ikke kan omsettes i Norge. Israelsk næringsvirksomhet og bosettinger på Vestbredden er i strid med Genèvekonvensjonenes regler for okkupasjon. MKR er derfor, i likhet med de internasjonale

økumeniske organisasjonene og mange av våre søsterkirker, tydelige på at det er uakseptabelt å drive handel med og investere i selskaper som bidrar til å opprettholde okkupasjonen. Men MKR er imot en *generell* boikott av Israel og oppfordrer til styrket kontakt mellom israelere og palestinere som jobber for en rettferdig fred.

I tråd med vårt arbeid for rettferdig fred fastholder vi at grunnleggende rettigheter skal respekteres og forsvares. Dette innebærer et ansvar for å kritisere illegitim bruk av vold og brudd på menneskerettigheter uansett hvem de er begått av, israelere eller palestinere. Vi ser med uro at rettsstaten på begge sider er svekket.

MKR vil arbeide for at Jerusalem anerkjennes som en by for tre religioner og to nasjoner, og at tilgangen til de hellige stedene er trygg og tilgjengelig både for jøder, kristne og muslimer.

MKR ønsker å bidra med kunnskap og nyanseringer i en polarisert norsk offentlighet gjennom å bringe erfaringer fra Midtøsten inn i den norske debatten. De kristne kirkene i området representerer oss alle som våre øyenvitner, og den verdensvide kirken står sammen med dem for å formidle evangeliets budskap om fred og forsoning.

HVA GJØR MKR KONKRET I ISRAEL OG PALESTINA?

Avslutningsvis vil jeg kort nevne noen konkrete eksempler på hva MKR er engasjert i.⁶

MKR ønsker å bidra til en saklig og nyansert debatt og øke kunnskapsnivået både i kirkelige kretser og i norsk offentlighet om situasjonen i Israel og Palestina. MKR bidrar med veiledning i forbindelse med turer som foregår i regi av Den norske kirke, og vi følger opp Kirkemøtets oppfordring om at norske kristne som besøker Israel og Palestina, blir eksponert for realitetene i området og uttrykker solidaritet med både kristne, jøder og muslimer. MKR forutsetter at alle slike turer inneholder møtepunkter med Den norske kirkes nærmeste samarbeidspartnere og besøk hos de levende, kristne menighetene – både i Israel og i Palestina.

MKR ivaretar samarbeidet med Den lutherske kirken i Jordan og Det hellige land (ELCJHL) på

nasjonalt nivå. MKR holder kontakt med menigheter i Norge som har vennskapssamarbeid med ELCJHL. Den norske kirke støtter kirka økonomisk, særlig menighetsarbeidet og kvinnearbeidet, og MKR deltar på årlige partnernøtter sammen med lutherske kirker fra ulike deler av verden. MKR tok initiativ til at norske menigheter nylig har gitt kr. 750.000 i ofringer til ELCJHL, en utrolig viktig støtte. Kirkens Nødhjelp gir støtte til det svært betydningsfulle skolearbeidet kirka driver. Støtten til ELCJHL er en sentral del av MKRs arbeid med å bidra til å sikre det kristne nærveret i Midtøsten.

Gjennom Det lutherske verdensforbund støtter Den norske kirke Augusta Victoria-sykehuset i Øst-Jerusalem, som betjener den palestinske befolkningen, og MKR er engasjert i bygging av boliger for palestinske kristne på Oljebberget. Den norske kirke deltar i Kirkenes verdensråds Ledsagerprogram⁷ og i *Kirkeuka for fred i Israel og Palestina*. MKR samarbeider også med Jerusalem Inter-Church Centre, Kairos Palestine og andre kirkelige aktører og menneskerettighetsorganisasjoner. Mye av dette skjer i samarbeid med andre kirkelige aktører i Norge; viktigst for MKR er Kirkens Nødhjelp. Engasjementet i Israel og Palestina inngår i et mer omfattende økumenisk samarbeid om Midtøsten, men det faller utenfor rammen av denne artikkelen å gå inn på det.

MKR er gjennom dialogen med Det Mosaiske Trossamfund i Norge medlem av *International Conference of Christians and Jews*. Dette, sammen med vårt engasjement i Rådet av religiøse institusjoner i Det hellige land, er gode plattformer for vår dialog med jødene. MKR vil søke enda nærmere samarbeid med jødiske organisasjoner og sekulære israelske organisasjoner som arbeider for å fremme en rettferdig fred. MKR vil også fortsette dialogen med muslimer i Israel og Palestina og bringe erfaringer fra Midtøsten inn i våre dialoger med jøder og muslimer i Norge.⁸

HÅP

Utgangspunkt for MKRs engasjement skal alltid være kirkens tro og lære, det kristne menneskesynet og nestekjærligheten – og ikke minst det

kristne håpet. Kirkens sterkeste våpen er håpet og troen på at endring faktisk er mulig. Vi tror på at det gode kan gjenopprettes når synd og urett erkjennes. Vi har sett det før i historien – og vi tror det kan skje også i Israel og Palestina og i andre land i Midtøsten hvor det er krig og nød, og menneskers verd og rettigheter krenkes. Derfor fortsetter vi vårt arbeid og fastholder et ufravikelig håp om at rettferdig fred faktisk vil komme til Israel og Palestina.

LITTERATUR OG KILDER

Med unntak av Sannhetens øyeblikk finnes alt tilgjengelig på kirken.no.

Kirkemøtesak 9/08 *Kyrkjene i Midtausten og vårt ansvar*.

Kirkemøtesak 09/14 *Den norske kirke og menneskerettighetene*.

Sett undertrykte fri! – Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene, revidert utgave, Mellomkirkeleg råd, 2015.

Mellomkirkeleg råd for Den norske kirkes arbeid i Midtøsten – Posisjonsnotat 2015–2017, MKRs møte 27.–28. november 2014.

Mellomkirkeleg råd for Den norske kirkes engasjement i Midtøsten – Handlingsplan 2015–17, MKRs møte 27.–28. november 2014.

Sier vi – Ressursmaterieell om antisemittisme, islamofobi og antisiganisme til bruk i Den norske kirke, Mellomkirkeleg råd, 2013.

Sannhetens øyeblikk – Israel, Palestina og Den norske kirke redigert av Leirvik, Fretheim og Fagerli, Oslo 2013.

¹ Denne artikkelen bygger i hovedsak på Mellomkirkeleg råds posisjonsdokument for arbeidet i Midtøsten, vedtatt av Mellomkirkeleg råd i møte 27.–28. november 2014: *Mellomkirkeleg råd for Den norske kirkes arbeid i Midtøsten – Posisjonsnotat 2015–2017*.

² KM 9/08, *Kyrkjene i Midtausten og vårt ansvar*.

³ KM 09/14, *Den norske kirke og menneskerettighetene*. Som bakgrunnsdokument for saken utarbeidet Mellomkirkeleg råd utredningen *Sett undertrykte fri! – Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene*.

⁴ Se *Sannhetens øyeblikk: Israel, Palestina og Den norske kirke* (2013), redigert av Leirvik, Fretheim og Fagerli, for mer utfyllende informasjon om Den norske kirke og Israel/Palestina-konflikten. Boken ble til i forlengelsen av en konsultasjon om det palestinske *Kairos-dokumentet*, holdt av MKRs Komité for internasjonale spørsmål og Teologisk nemnd.

⁵ *Sier vi – Ressursmaterieell om antisemittisme, islamofobi og antisiganisme til bruk i Den norske kirke*, utgitt av Mellomkirkeleg råd, 2013.

⁶ Mer utfyllende informasjon finnes i *Mellomkirkeleg råd for Den norske kirkes engasjement i Midtøsten – Handlingsplan 2015–17*, Vedtatt på MKRs møte 27.–28. november 2014.

⁷ The Ecumenical Accompaniment Programme in Palestine and Israel.

⁸ Dialogene det siktes til er Mellomkirkeleg råds bilaterale dialoger med Islamsk råd Norge og Det Mosaiske Trossamfund, samt Abrahams Forum hvor alle tre er med.

JØLSTER DESIGN

Myklebust Kunst & Handverk AS

NORSKE KYRKJETEKSTILAR
laga spesielt til kvar prest/kyrkje

www.jolsterdesign.com

+47 57 72 63 50 myklebust@mkh.no

MØTER MED MUREN

Mange nordmenn har vært på besøk i Israel og Palestina. De har besøkt muren og krysset kontrollposter, men med røde norske pass byr det sjelden på utfordringer. Noen har reist sammen med palestinske venner og kjente – da har de fått andre erfaringer, men fortsatt som tilskuere. For oss er det vanskelig å skjønne hva det vil si å leve i skyggen av muren. Det vi kan, er å lytte til historiene til de som må forholde seg til muren hver eneste dag – 24/7. Disse fortellingene er svært ulike avhengig av både alder, kjønn og nasjonalitet det gjenspeiles i det utvalget vi har gjort her.

HISTORIER OM KONFLIKT OG HÅP

AV JORUNN ANDESTAD LANGMOEN, ASSISTERENDE GENERALSEKRETÆR I ISRAELSMISJONEN
JORUNN@ISRAELSMISJONEN.NO

Alle folk har sine narrativer; vi nordmenn har også våre – noen er knyttet til familiehistorier, men noen knyttes til landet og bygger identitet som felles verdier, felles syn på noen historiske begivenheter og på virkeligheten. Narrativer og identitet blir gjerne forsterket i konfliktsituasjoner. Israelerne og palestinerne har hver sine narrativer; her tar jeg bare for meg narrative knyttet til muren/sikkerhetsgjerdet – de er ikke en gang enige om navnet. Det sier seg selv at et narrativ vil aldri gi et helt bilde av hva folk tenker – til det er folk altfor ulike og har mange nyanser. Dette er et forsøk på å beskrive det som jeg har fanget opp som essensen i hva ”folk flest” tenker om muren på begge sider.

ISRAELERNES NARRATIV OM SIKKERHETSGJERDET:

Vi husker alle marerittet vi levde under i begynnelsen av 2000-tallet – bare i løpet av én måned

i 2002 ble 130 israelere drept av selvmordsbombere. Skolebarn og fredligsinnete folk som satt på restaurant; palestinske terrorister skydde ingenting – de jublet over å se uskyldige sivile sprengt i fillebiter. Alle var redde. De kunne slå til hvor som helst og når som helst. Vi var nødt til å gjøre noe for å stanse galskapen.

Først ble det satt inn soldater langs alle store og små veier som krysset inn mot Vestbredden, og det ble satt opp utallige checkpunkter. Deretter startet vi byggingen av sikkerhetsgjerdet. Alle snakker om ”muren”, men det er altså et gjerde det er snakk om i 90 % av området. Bare i de mest utsatte stedene hvor palestinere har skutt fra, direkte mot Israel, er det satt opp mur. Det var en lettelse å få det på plass.

Etter at checkpunktene og etter hvert gjerdet kom på plass er det blitt nesten helt slutt på selvmordsbombere i Israel. Sikkerhetsbarrieren redder menneskeliv også på palestinsk side, fordi de

israelske forsvarsstyrkene ikke trenger å gjennomføre så mange operasjoner i de palestinske byene – så det er trist at det må slik lut til, men det har i hvert fall fungert.

Våre soldater gjør en kjempejobb på disse checkpunktene; det er en vanskelig og farlig jobb å gjøre – og ikke minst dyrt for staten Israel; vi betaler skatt så det svir, men det har vist seg helt nødvendig. Palestinske kvinner er blitt tatt på fersken i å kle seg som høygravide, men ble avslørt i å ha selvmordsbelte under kjolen og ikke noen baby. Sykebiler er blitt tatt på fersken i frakt av bomber – ja, en sykebil hadde med *to* bomber. Og likevel klager de på at alt og alle blir sjekket?!

Av sikkerhetshensyn tar gjerdet med noen deler av det som er utenfor ”green line”, men det vil ikke være noe problem ved dannelsen av en evt. palestinsk stat – de vil få tilsvarende antall dekar et annet sted. Vi israelere slipper heller ikke inn i Betlehem og de andre byene på Vestbredden – det er ikke bare palestinerne dette går ut over. Først må de anerkjenne staten Israel og legge ned våpnene, så kan vi få fart på fredsforhandlingene. Vi har alltid ønsket fred; det er de som lager krig.

PALESTINERNES NARRATIV OM MUREN:

Først tok de landet vårt; så satte de oss i fengsel. Hva kan man ellers kalle det når det settes opp en mur på åtte–ni meter rett foran deg?! Israelerne påstår at det er for sikkerhetens skyld, men det er bare tull: De lurer resten av verden, men ikke oss. Dette er en bevisst strategi for å annektere palestinsk land – koblet sammen med bosettingene blir det umulig å få til en selvstendig palestinsk stat.

De sperrer oss ikke bare ute fra Israel, men de sperrer oss også ute fra våre hellige steder og fra kontakt med nære venner og familiemedlemmer. Bare de som har arbeidssted eller studiested som israelerne godkjenner, får ha fast tillatelse til å krysse – og om morgenen og kvelden er det så lange køer at de bruker timevis med ekstra tid for å krysse.

Når man går gjennom denne murbastionen, er det som å gå gjennom fengselsganger; de snakker

til oss på hebraisk eller med ordrer på arabisk – metalliske stemmer som gjaller mellom veggene. Selv om eldre palestinere, nå fra de er 55 år (for kvinner 50 år), kan passere uten ekstra tillatelse, er det flere som ikke orker påkjenningen med å gå gjennom dette systemet. Mange av soldatene behandler oss som hunder.

Dessuten er Vestbredden delt inn i A-, B- og C-soner hvor israelerne kontrollerer området i sterkere eller mindre grad – og dermed har vi fått checkpunkter til og med inne på Vestbredden mange steder. Vi må gjennom checkpunkter hvis vi skal få besøkt hverandre. Lange køer, masse venting, nedverdiggende behandling – dette er urettferdig!

De sier det er av sikkerhetsårsaker, men selv etter at muren ble bygget er det mange muligheter til å komme seg inn i på israelske områder, så det holder ikke. Og dessuten er det bare et bittelite mindretall av palestinere som har angrepet Israel som selvmordsbombere eller på annet vis, likevel gir de oss kollektiv avstraffelse. Vi har alltid ønsket fred; det er de som lager krig.

SPØRSMÅL TIL SAMTALE:

1. Er muren/sikkerhetsgjerdet et hinder for fred, eller er det et nødvendig onde?
2. Er solidaritetsarbeid ensbetydende med fredsarbeid?
3. Hva kan gjøres for at folkene på begge sider ikke bare ønsker fred for sitt eget folk (dvs. vinne over de andre) men en fred som inkluderer begge folk?
4. Kan vi som nordmenn gjøre noe for å påskynde fred? Kan noe av det vi gjør bidra motsatt – dvs. at vi bidrar til å polarisere partene i stedet for å skape forståelse og fredsvilje?
5. På hvilken måte kan ”normalisering” være en trussel mot fred – og hvor kan frykten for normalisering være et hinder?
6. Den synlige muren er konkret og åpenbar – finnes det andre ”murer” mellom israelere og palestinere som trengs å rives – hvordan tar man i så fall tak i det på best mulig måte?

HISTORIER OM KONFLIKT OG HÅP

Israelsmisjonen driver BridgeBuilders gjennom sin ungdomsorganisasjon return2sender, et freds- og forsoningsprosjekt for palestinske, israelske og norske unge voksne. BridgeBuilders legger til rette for møter på tvers av narrativer. Møtet med "de andre" utfordrer kraftig både virkelighetsforståelse og historieførståelse; de går gjennom en tøff identitetsjustering. Selv om det ikke er rom for forsoning på statlig og politisk plan per i dag, er det helt nødvendig at forsoningsarbeid skjer på grasrota for at mennesker skal få både forståelse for hverandre og et ønske om en fredsløsning til det beste for alle parter. Det hjelper ikke med politiske løsninger hvis ikke også grasrota er med på det. En av samarbeidsorganisasjonene, Musalaha, har årlig 3000 personer med i sine prosjekter (50–50 israelere og palestinere). Møtet mellom deltakerne skal stimulere til refleksjon og samtale om identitet, fordommer, respekt, anerkjennelse, enhet og konfliktløsning. Her presenteres erfaringene til to deltakere i BridgeBuilders-programmet:

PLUKK OPP PENNEN!

Raeds historie

Han skulle ta eksamen; den var viktig for å kunne komme inn på videre studier slik han ønsket. For å komme til studiestedet måtte han krysse en kontrollpost. Klok av skade stilte han utenfor kontrollposten to timer før han måtte, for å være på den sikre siden. Det virket som vaktposten hadde bestemt seg for å gjøre dagen sur for deres bil. De satt i en drosje; de andre fikk igjen ID-kortene sine med en gang, men ikke Raed. Alle i drosja satt og ventet på at han også skulle få sitt, slik at de kunne kjøre – men det varte og rakk. Det gikk 30 minutter, 45 – det gikk en time, og det gikk to. Et par ganger gikk han ut av bilen for å fortelle dem at han skulle ha eksamen, og at det hastet. Han ble truet med gevær for at han skulle sette seg inn i bilen igjen. Etter tre timer slapp han gjennom.

Da han kom til studiestedet var eksamen allerede i gang, og de sa at han ikke kunne få slippe inn. "De var muslimer, og innimellom bestemmer de seg for å gjøre det vanskelig for de

kristne," sukket han. Etter mye om og men fikk han eksamensoppgaven – da var det 45 minutter igjen (av 120), og de var kategoriske på at han ikke kunne få forlenget tid. Det utrolige var at han likevel klarte å stå, men opplevelsen satt i kroppen lenge etterpå.

En annen gang han skulle gjennom kontrollposten ble han stoppet av en soldat som "ikke hadde dagen". Han sto rett foran Raed og slapp ned en kulepenn – som han ba Raed om å ta opp. Han nektet – det fikk da være grenser for å herse. Da ble soldaten brysk, rettet geværet mot ham og sa: "Plukk opp den pennen!" Da tenkte Raed at en penn er ikke verdt livet, så han bøyd seg ned og plukket opp pennen og ga den til soldaten. Han kjente hvordan sinnet kokte innvendig, og hvordan han var blitt trampet på – men slapp igjennom med et skjevt flir fra soldaten.

Noen uker senere ble Raed med på et forsoningsopplegg i regi av Musalaha, et dialogsentrum som samarbeider med BridgeBuilders. De ble delt inn to og to; han målte den andre med blikket – han lignet til forveksling på en av disse soldatene på kontrollpostene. Raed fant ut han burde gi ham en sjanse, så de møttes og gikk til et sted for seg selv for å prate. Da Raed fortalte at han kommer fra Betlehem, ble israeleren begeistret og sa at den byen kjente han godt, for han hadde vært soldat der og stått på kontrollposten inn til Betlehem. Det ble for mye for Raed, han kjente kvalmen velle opp og gikk sin vei.

Etter et par dager kom israeleren bort til Raed igjen og spurte om de kunne snakke mer sammen. Raed hadde vært gjennom mange tanker og følelser i mellomtida, og tenkte at dette også var hans åndelige bror, tross alt – så de fikk en ny sjanse. Israeleren viste seg å være en ærlig og oppriktig kar som klarte å forstå følelsene som Raed hadde fått, som lyttet til hans historie med medfølelse, og som etter hvert kunne dele sine opplevelser knyttet til konflikten – og da så Raed en mann som også hadde hatt tøffe erfaringer – og at det var fantastisk at han hadde møtt Raed med slik åpenhet fra starten av. Det ble et vennskap og et fellesskap som opplevdes helende, forteller Raed.

EN SMS

Angelica Mecoyans historie

Hun hadde nylig vært soldat på en kontrollpost, men hadde både respekt og kjærlighet til det palestinske folk, sier hun selv. Likevel ble det utrolig provoserende da hun møtte palestineren Jamal som fortalte om sitt hat til israelerne, og at han hadde kastet stein på soldatene. Det gikk opp for Angelica at det var hennes egen tropp han hadde kastet stein på. Hvordan kunne han finne på det – de gjorde jo bare en vanskelig jobb med å beskytte landet sitt?!

De barket sammen i beskyldninger, men ble etter hvert også i stand til å lytte til hverandre og høre på hverandres opplevelser med konflikten og tanker om situasjonen. Det at den andre lyttet og gjorde seg selv sårbar og viste selvkritikk for holdninger og handlinger, skapte etter hvert respekt og kjærlighet.

Like etter at de kom hjem til henholdsvis Jerusalem og Ramallah, brøt Gazakrigen (2012) ut. Angelicas bror var helt fersk soldat, men ferdig med rekrutt-treningen og sto i første rekke blant dem som skulle inn som bakkestykke i Gaza dersom det ble nødvendig. Hun var fryktelig bekymret for broren sin, klarte ikke å tenke på noe annet. Så kom tanken at hvis forsoningsarbeidet skulle være verdt noe som helst, så måtte de kunne dele dette vanskelige. Så sendte hun en tekstmelding til Jamal i Ramallah: ”Jeg er så redd for broren min, han er blant de første som går inn i Gaza dersom de får ordre om det. Kan du be for ham?”

Det gikk noen minutter og hun angret bittert på at sms-en ble sendt. Regnet med å få seg ei skyllebøtte. Så ringer Jamal tilbake; hun krymper seg for hva som skal komme, men han sier: ”La oss be med en gang, her på telefonen.” Gjennom hele krigen delte de frustrasjoner, redsler og bønneemner – fra hver sin side av muren.

UTDANNINGSSTILLING 2016–2017

Institutt for Sjelesorg

Dr. Einar Lundbys stiftelse – Modum Bad

40 år

1975–2015

Den ettårige utdanningsstillingen ved Institutt for Sjelesorg, Modum Bad, er ledig fra 15. august 2016. Stillingen er for menighetsprester i Den norske Kirke, som ønsker å videreutdanne seg i sjelesorg.

For mer informasjon: Se www.sjelesorg.no eller ring 32 74 98 30.

Søknadsfrist: 15. september 2015

MURSKYGGER OVER EN BARNDOM

AV MAHAMAD BASEM ABU SROUR, FRIVILLIG I KFUM PALESTINA
LINDA@KFUK-KFUM.NO

Navnet mitt er Mahamad Basem abu Srou. Jeg er 24 år og bor i flyktningleiren Aida i Betlehem, Palestina. Familien min flyktet fra landsbyen vår, Natef, i 1948 under det palestinske *Nakba*, eller katastrofen.

23. november 1990 ble jeg født som flyktning, en status jeg har fått i arv fra mine foreldre og fra en krig som har pågått i nesten 70 år. Å vokse opp i en flyktningleir har vært svært vanskelig, og etter 2002 har situasjonen min og livet mitt forverret seg. Israel begynte å bygge separasjonsbarrieren bare hundre meter fra der jeg bor, og med barrieren kom også vaktårn og israelske soldater. Et av vaktårnene er bygget rett ovenfor huset mitt, og jeg ser opp på soldatene hver eneste dag. I flyktningleiren er det ikke mange steder å leke. De eneste åpne områdene er veiene som slynger seg mellom de mange, små boligene. Nå er det ikke lenger trygt for oss å leke i gatene på grunn av stadige sammenstøt mellom beboere i leiren og soldatene i vaktårnene.

Under oppveksten gikk jeg på en FN-skole som ligger bare noen hundre meter fra muren. Vi opplevde flere ganger at soldatene skjøt tåregass og gummikuler mot oss da vi var i klasserommene. Skolen ble bygget med store vinduer og en skolegård, men etter at muren kom, og soldatene flere ganger skjøt mot skolen, bestemte

rektor seg for å fjerne alle vinduer i bygget, og vi fikk ikke lenger lov til å bruke skolegården. Flere ganger ble vi sendt hjem etter første time fordi læreren følte det var for farlig å være der. Å gå på skole uten vinduer, uten å få dagslys fra solen og uten å få mulighet til å løpe rundt ute som andre barn var både trist og skummelt.

Muren skilte oss fra en veldig fin olivenlund hvor jeg pleide å være med familie og venner. Muren endret geografien i nabolaget mitt og avskar meg fra andre mennesker. Mine gamle naboer er ikke lenger mine beste venner. De bor i et land med andre lover og med en annen virkelighet. Vi er fortsatt naboer, og jeg kan høre dem, men jeg kan ikke se dem. Muren har påvirket mitt sosiale liv. Jeg kan ikke lenger besøke vennene mine, og mange tør ikke komme hit jeg bor, fordi de er redde for hva soldatene kan gjøre.

Flyktningleiren er nå som et stort fengsel. Et bur, en labyrint der jeg ikke får lov til å bevege meg uten tillatelse fra de israelske soldatene. Ved å bygge denne muren tok de fra meg landet mitt, friheten min og mulighetene mine. Situasjonen har påvirket drømmene mine og hvordan jeg tenker på fremtiden og fred i Palestina. Muren kom som et slag i ansiktet, og det gjør at jeg føler meg dum og sårbar. Realiteten er så mye større enn mine drømmer.

VÅR NABO MUREN

AV INGJERD GRIMSTAD BANDAK, PROSJEKT- OG BISTANDSKONSULENT, DEN EVANGELISK LUTHERSKE FRIKIRKE
INGJERD@BIBLESOCIETIES.ORG

For noen år siden hadde jeg ei god venninne fra Tel Aviv. Hun hadde et ganske fryktbasert forhold til palestinere, og hun kjente ingen av dem. En dag sa hun til meg at da de begynte å bygge muren, var det som om det også ble bygget en mur i hjertet hennes. Før var det vanskelig å skulle tenke seg sameksistens med palestinere, men etter muren ble tanken nesten helt umulig for henne.

Min palestinske svigermor bor et steinkast fra muren, der den er nettopp åtte meter høy og ser ut som en skikkelig fengselsmur. Hun bor så nært at bilkøen til kontrollposten ("checkpoint") ofte blokkerer veien inn til huset hennes. På den andre siden av muren, i Jerusalem, har hun ei datter, en svigersønn og fire barnebarn. Fordi hun er en gammel dame nå, trenger hun ikke lenger spesiell tillatelse for å krysse muren, men hun må være frisk og god til beins for å klare turen. Palestinere fra Vestbredden kan nemlig ikke kjøres ut av Vestbredden, verken i bil eller buss. Klarer de ikke grenseovergangen, får de heller droppe turen.

Å krysse kontrollposten involverer så å si alltid mye adrenalin for en palestiner. Først må man gå opp en lang gang med gitter og jern over og på alle sider. Så må man gjennom ei trang svingdør (som en god palestinsk kvinne har svigermor som regel med seg mange poser med mat og har vanskelig for å passere her), forbi en ID-kontroll, gå over en stor åpen plass, så ned en lang gang og bortover en lang gang. Til neste svingdør er det ofte lang kø, og når man endelig kommer

gjennom, sitter soldatene bak et sotet vindu og snakker til de passerende i skjærende høytalere. Den passerende må legge alle tingene sine på båndet og ofte ta av seg sko og belte. Etterpå må man gjennom enda en trang svingdør. Så bortover enda en gang og endelig til den siste ID-kontrollen før man er gjennom muren. Derfra tar man buss videre.

Da svigerfar levde, sa han at han hadde sluttet å reise til Jerusalem fordi han opplevde det så ydmykende å skulle komme seg gjennom kontrollposten. Som en stolt, eldre araber orket han ikke å risikere å bli skreket til over radio av en ung soldat på et språk han ikke forsto – om det så betød at han ikke kunne besøke sin egen datter og barnebarn.

Samtidig kjenner jeg israelere som ønsker en relasjon med palestinere, og de ønsker å besøke Betlehem. Dette har imidlertid Osloavtalen gjort ulovlig. Mange over femti, som husker fredeligere tider, savner tiden da de kunne reise inn og handle hos palestinere og ta en kopp te der på sabbaten. De som er yngre enn 45 år gamle, har dessverre ingen slike positive minner.

Jeg forstår at israelere har en dyp frykt for ikke å ha et hjemland, og at de lengter etter å føle seg trygge. Jeg unner dem å kunne leve gode liv i fred. På samme måte unner jeg palestinere å leve gode liv i fred. Og jeg tror ikke at muren er middelet som vil få til dette. Likeverd og tillit er kritisk når man skal tenke seg forsoning og drømme om fredelig sameksistens. Jeg skulle ønske at fokus var på å bygge bruer, ikke murer.

DA OVERMAKTEN BLE FOR STOR

AV HELGE KJOLLESDAL, SKRIBENT OG TIDLIGERE LEDSAGER I DET ØKUMENISKE LEDSAGERPROGRAMMET I
PALESTINA OG ISRAEL
HELGE.KJOLLESDAL@GMAIL.COM

Denne teksten er fiksjon. Den er en sammensmeltet gjengivelse av flere vitnesbyrd fra kontrollposten Qalandiya som leder inn gjennom separasjonsbarrieren til Jerusalem fra nord:

Flokken som har beveget seg fra bussen blir stående utenfor den første slusen. Et par stykker er tydelig nervøse for det som skal skje. De har med seg en passeringstillatelse som er gått ut på dato. Men de skal ikke gjøre noe annet enn forrige gang de passerte kontrollposten. De skal til behandling på Augusta Victoria-sykehuset på Oljeberget.

Soldatene sitter bak glassvinduer og kikker på monitoren der de kan veksle mellom bilder fra kameraene som er plassert i slusene lenger inne i kontrollposten.

”Jeg glemte å sjekke utløpsdatoen,” klager en palestinsk kvinne til soldaten. Hun heter Asma. ”Jeg må ofte igjennom her for å få behandling og hadde en tillatelse med tre måneders varighet. Jeg er innkalt til Augusta Victoria i ettermiddag.”

Soldaten rister på hodet og peker mot returen. Soldaten heter Hagar og er 19 år, fra Tiberias. Hun har et halvt års tjeneste i den israelske hæren bak seg. Uniformen gir henne stor makt over mange mennesker i løpet av en vakt. Hagar vet ikke om hun liker dette. Men hun vet at slik er det. Og den makten akter hun å bruke når hun synes hun må.

”Men da kan jeg risikere at det tar lang tid før jeg får ny time for behandling. Jeg blir veldig dårlig når jeg ikke kommer til legen med jevne mellomrom,” fortsetter Asma og løfter ansiktet som er omkranset av en hijab mot Hagar med

fortvilelse i øynene.

”Det er ditt ansvar at du ikke passer på å fornye tillatelsen,” kommer det med kraftig stemme gjennom høyttaleren. Hagar gjør et kast med hodet mot inngangen.

”Du må gå tilbake!”

Da koker det over for Imad, en palestiner som er doktorgradsstudent i New York. Han står i samme slusen og spaserer bort til glassruta. Der stiller han ansiktet sitt slik at han stirrer soldatjenta midt i øynene.

”Det er bare ett land i verden som kaller seg demokrati, og som behandler mennesker på denne måten. Og det er her!”

Imad snakker så inntrengende og høyt at alle som står i slusen, hører hvert ord av det han sier.

”Nå må du vise litt menneskelighet! Denne kvinnen er syk og har ikke krummet et hårstrå på noe hode. Hun skal til medisinsk behandling. Og så stanser du henne med dette byråkratiske våset? Du vet godt at hun vil få fornyet tillatelsen. Det er grei skuring når folk er kronisk syke. Alle kan komme i skade for å glemme å fornye i tide!”

Ordene flyter fritt på rungende amerikansk. Folk snur seg og stirrer. Det er ikke ofte at noen tør være så direkte og høyrøstede på vegne av andre. De fleste svarer soldatene servilt og lavmælt for ikke å skape mer trøbbel for seg selv.

Hagar trekker pluggene fra iPoden ut av ørene og melodien hun har lyttet til forsvinner. Hun samler seg et øyeblikk og lurer på om hun skal kontakte en overordnet. Det slår hun fra seg.

Hun ønsker å opptre selvstendig. Vil ikke bli behandlet som en liten pike av kollegene. Hun peker bestemt i retning *retur*.

Hagar sier ingen ting, trykker på en knapp som stenger sluseporten framover og åpner porten tilbake mot inngangen. Ingen andre får lov å gå videre gjennom systemet før Asma har vendt tilbake dit hun kom fra.

Heldigvis er ikke kvinnene i Machsom Watch her nå, tenker Hagar. Da hadde hun fått enda mer kjeft – av sine egne. Machsom Watch er en menneskerettighetsgruppe bestående av jødiske kvinner som ønsker at Israel skal behandle med verdighet folk som krysser gjennom kontroll-

postene i separasjonsbarrieren. Noen av disse kvinnene er så gamle at de har erfart forfølgelsen i Europa. De møter opp frivillig på kontrollpostene, helst om morgenen når risikoen for bataljer er størst. De har ikke andre virkemidler enn overtalelse og insistering overfor soldatene.

Imad tar seg sammen og forsøker å kjøle ned følelsene så godt han kan. Overmakten er for stor, og klagemulighetene er bortimot null. Han har oppgaver foran seg, som ikke tillater at han risikerer å bli hektet her i Qalandiya. Kvinnen sender Imad et diskret og takknemlig blikk og går slukøret tilbake.

luther

Sigbjørn Ravnåsen ÅND OG HÅND.

Hans Nielsen Hauges etikk for liv og virke

249,-

Industrigründer, storbonde, skipsmegler, forkynner, brennevinbrenner og forfatter. Den bemerkelsesverdige skikkelsen Hans Nielsen Hauges startet Norges første folkebevegelse og la ifølge flere historikere grunnlaget for vårt moderne demokrati.

Hvilken betydning har Hauge-arven. Hva kan vi lære av ham i dag? Boken gir en oversiktlig innføring i Hans Nielsen Hauges liv og tanker, ikke minst hans innsats for å skape verdier og arbeid for fattigfolk. Huges etiske tenkning har fått ny relevans i en tid med større behov for etisk kompetanse i næringslivet. I denne 2. utgaven bidrar flere dyktige forskere med aktuelle problemstillinger i lys av Hans Nielsen Hauges etikk, deriblant filosof **Henrik Syse**, professor **Guttorm Fløistad** og førsteamanuensis **Per Ingvar Haukeland**. Har litteraturliste.

«Hauges etikk anerkjenner menneskets skapertrang og den motivasjonen som ligger i å utgjøre en forskjell for seg selv og samfunnet rundt.»

Henrik Syse, filosof, forfatter og seniorforsker ved PRIO

www.lutherforlag.no

BROBYGGING, FORSONING OG MOTSTAND I ISRAEL/PALESTINA-KONFLIKTEN

AV HANS MORTEN HAUGEN, PROFESSOR VED DIAKONHJEMMET HØGSKOLE, LEDER AV SABELS VENNER I NORGE
HAUGEN@DIAKONHJEMMET.NO

Artikkelen forsøker å finne svar på tre spørsmål. For det første: Hva kjennetegner konflikten? For det andre: Bør kjennskap til konflikten gi noen føring for hvilken type arbeid en kristen bør støtte opp under? For det tredje: Hvordan kan man som kristen engasjere seg for en rettferdig fred?

HVA KJENNETEGNER ISRAEL/ PALESTINA-KONFLIKTEN?

Fem korte postulater har som ambisjon å gi en oppsummering av hva som er kjernen i konflikten:

1. Israel/Palestina-konflikten handler om to folk som gjør krav på det samme land-området, men de palestinske myndighetene har aldri hatt tilsvarende maktmidler som de israelske myndighetene. Den israelske staten har aldri fastslått sine grenser og opptrer i realiteten med en ekspansjonsstrategi der målet er å kontrollere så mye palestinsk land som mulig med så få palestinere som mulig.
2. Israel/Palestina-konflikten er egentlig en regional konflikt, men palestinerne rammes av konflikten på en mer direkte måte enn de andre arabiske folkene. Palestinerne har – på samme måte som israelere – grunnleggende behov for sikkerhet, verdighet og respekt. Å leve som okkupert og som okkupant medfører det motsatte – og medfører at de to folkene ikke har naturlige møtesteder. Det hebraiske ordet "hafrada" betyr separasjon, og separasjonsbarrieren heter offisielt 'geder ha'hafrada'.
3. Israel/Palestina-konflikten henter sin næring fra religiøse forestillinger om hellig land. Landløfter fra Det gamle testamentet blir brukt til å forsvare at landet er en evigvarende eiendom gitt av Gud til jødene. Kristensionistiske organisasjoner støtter opp under de minst kompromissvillige politiske aktørene i Israel. I faget islamkunnskap i det palestinske skoleverket bruker den sentrale læreboken begrepet "ribat", som opprinnelig viser til en borg for å forsvare islam, men som er utvidet til å omfatte forsvar av "islamsk land".
4. Israel/Palestina-konflikten er basert på at hver av partene opprettholder sine kollektive historiefortellinger ("narrativer") som ikke evner å se den andre partens perspektiv. I israelske skoler tillates ikke undervisning om nakba ("katastrofen") i 1948, og palestinske skoler gir ikke tilstrekkelig innføring i den jødiske historien, som til tross for fordrijvinger har en uavbrutt tilstedeværelse i området mellom Jordanelven og Middelhavet. Dette skaper holdninger som i sin essens innebærer dehumanisering og demonisering av det andre folket.
5. Israel/Palestina-konflikten har styrket de ytterliggående kreftene på begge sider. Israel er et demokrati, men de senere års politiske vedtak innebærer at også betegnelsen "etnokrati" (styre til fordel for en etnisk gruppe) er anvendelig. Alle israelske borgere nyter de samme politiske menneskerettighetene, men palestinere forskjellsbehandles innenfor sivile, økonomiske og sosiale menneskeret-

tigheter. Jødedommens rettferdighetsbudskap og Guds advarsler mot de mektiges misbruk av sin makt får liten plass i det rådende politiske klimaet. Ulike aktører i Israel legger ulikt meningsinnhold i hva det er å være en jødisk og demokratisk stat, men uansett er det absolutt krav at palestinske myndigheter må støtte dette.

Denne sammenfatningen vil for noen kunne forstås som mest kritisk til Israel. Jeg bestrider ikke Israels rett til å fremme statens og innbyggernes sikkerhet, men er tvilende til at mange av tiltakene faktisk bidrar til dette. Her er jeg på linje med tidligere ledere av Shin Beit, som vist i filmen *The Gatekeepers*, og kritikken mot Netanyahu er gjentatt i 2014 og 2015.¹ Hensikten med de fem postulatene er primært å vise de rådende mentale og politiske forhold som hindrer en politisk løsning. Som den mektigste parten i konflikten må Israel ansvarliggjøres. Også palestinske myndigheter må ansvarliggjøres. I de årene hvor det var mulig, maktet ikke palestinske ledere å samle sine militære strukturer. Periodene for den Hamas-ledede regjeringen i Gaza og den Fatah-ledede regjeringen på Vestbredden har gått ut, men ingen vet når det kan skje politiske valg.

TO FORSONINGSMODELLER

Som det går fram av avsnittene over er det vekselvirkninger mellom mentale og politiske forhold på begge sider av konflikten. Dette gjør at alle som ønsker det beste for begge folk må spørre seg om det er noe vi kan gjøre for å komme ut av denne situasjonen. Såkalte "folk-til-folk"-initiativer preget de første årene etter Oslo-avtalen. Dette arbeidet fikk redusert innflytelse etter hvert som mulighetene for å møtes ble mindre – og mistilliten vokste.

I en undersøkelse gjennomført i 2013–2014 om holdninger til Israel kom det fram at kirkeledere i Den norske kirke ville ha mer vekt på brobyggingsarbeid mellom israelere og palestinere.² Den norske kirke selv er ikke tungt inne i brobyggingsarbeid, men gjennom Kirkens Nødhjelp er det formidlet støtte til Parents' Circle – Families' Forum som består av personer

som har mistet en av sine kjære i konflikten. Kirkens Nødhjelps årlige fasteaksjon i både 2006 (Ungdom ut av krig og krise) og 2008 (Fra drøm til virkelighet) har formidlet deres sterke vitnesbyrd, men Kirkens Nødhjelp støtter ikke lenger organisasjonen.

BridgeBuilders er det mest kjente brobyggingsinitiativet. Det er eid og drevet av Den norske Israelsmisjon, med involvering fra deres ungdomsbevegelse return2sender, i samarbeid med dialogsenteret Musalaha. I tillegg er Frikirken, Casparisenteret, Det palestinske bibelselskapet og Bibelskolen i Grimstad støttepartnere. Fra 2006 er programmet blitt gjennomført fire ganger, hver gang med ca. 10 norske, 10 palestinske og 10 israelske deltakere, alle med kristen tilhørighet, men der de siste omtaler seg selv som Jesustroende jøder eller messianske jøder (Se også artikkelen til Jorunn Andestad Langmoen).

Min kjennskap til BridgeBuilders er basert på samtaler med norske tilretteleggere, deltakelse på et åpent møte og boken *Brobyggere – mot alle odds*.³ Det er derfor andre som kunne ha beskrevet de endringsprosessene som foregår hos deltakerne i BridgeBuilders, bedre enn jeg. BridgeBuilders bygger på Kristi forsoningsverk der vi alle er blitt ett, og at deltakerne utfordrer hverandre – og lærer av de andre.

Lederen for Musalaha, Salim Munayer, viser til at BridgeBuilders bygger på en forsoningsmodell i fire trinn: Erkjennelse (recognition), anger (repentance), forsoning (reconciliation) og "restitusjon"/gjenoppbygging (restoration).⁴ Denne modellen sier altså at forsoning kommer *før* de samfunnsmessige endringene kan finne sted, men etter at de mentale endringene har inntrådt.

Denne forståelsen avviker fra den modellen som Den norske kirke ellers er blitt eksponert for, blant annet fra samisk kirkeliv og urfolk fra andre steder i verden.⁵ Her er forsoning noe som skjer *etter* at de samfunnsmessige endringene har inntruffet, altså som resultat av politikernes grep. Det er også den parten med minst makt som må bestemme når prosessen kan gå videre, og det er parten med mest makt som må uttrykke sitt ansvar og sin skyld.

I disse prosessene er den mektigste parten faktisk

interessert i å komme den avmektige parten i møte. En slik motivasjon kjennetegner ikke nødvendigvis det israelske lederskapet. Ofte ser vi at disse spiller på frykt som et middel for å holde seg ved makten. Den politiske innflytelsen som både bosetterbevegelsen og de ultraortodokse jødene har oppnådd de siste årene, vanskeliggjør en tilnærming til de palestinske kravene.

Den modellen som BridgeBuilders bygger på, sier at holdningsendringer må skje for å kunne frambringe politiske endringer. Ved å lære den andre parten å kjenne blir det vanskeligere for de politiske lederne å utnytte befolkningens fordommer og frykt. De større politiske forsoningsprosjektene må skje i etterkant; de personlige forsoningsprosjektene må komme først.

Er dette en naiv tilnærming? Jeg er grunnleggende positiv til tillitsbyggende arbeid der man får innsikt i andre narrativer enn sine egne. Mange av deltakerne i BridgeBuilders har spilt og vil spille viktige roller i egne lokalsamfunn. Samtidig, gitt realiteten i Israel/Palestina-konflikten, synes det vanskelig å få et tilstrekkelig antall mennesker til å innta andre posisjoner enn dem de er blitt tillært av utdanningsinstitusjoner, medier og politikere, slik at den politiske diskursen kan endres. For israelere er det mer behagelig å øke okkupasjonsstrykket, ignorere palestinerne og fortsette å la det internasjonale samfunnet betale for okkupasjonen, enn å erkjenne hva okkupasjonen fører til – selv om dette fører til større isolasjon for staten Israel. For palestinere gjør den manglende tilliten til både eget og verdenssamfunnets politiske lederskap at ytterliggående ideologier vinner fram.

Møtene som finner sted under BridgeBuilders-programmet kan være smertefulle, fordi man faktisk eksponeres for en realitet man ikke visste om. Fordi programmet synes å være et møtested hvor fordommer faktisk brytes ned, spiller BridgeBuilders en positiv rolle.

HVORDAN UTTRYKKE MOTSTAND?

Okkupasjonen oppleves ulikt på israelsk og palestinsk side, der førstnevnte forstår den som en nødvendig, men plagsom territoriell buffer, mens

sistnevnte opplever at den fungerer til å hindre deres livsutfoldelse og næringsvirksomhet, og til å ta både land og liv. På denne bakgrunn er det ikke enkelt for palestinere og israelere flest å finne sammen i felles motstand mot okkupasjonen.

Likevel ser vi at israelere med jødisk bakgrunn finner sammen med palestinere i å motarbeide okkupasjonen. Med inspirasjon i jødisk forståelse av sosial rettferdighet søker Rabbidere for menneskerettigheter å motarbeide noen av konsekvensene av okkupasjonen, som voldsbruk fra bosettere og riving av palestinske hus. I dette arbeidet samarbeider de blant annet med Kirkenes verdensråds ledsagerprogram. Norge sender omtrent 15 ledsagere i året.

Rettfærdighetsorienterte jødiske organisasjoner i USA velger ofte en mer konfronterende strategi siden disse mener at Israel faktisk påvirkes av internasjonalt press. Jeg har tatt til orde for deinvestering fra selskaper fra alle nasjonaliteter som bidrar til å opprettholde og profitere på okkupasjonen. Flere selskaper er trukket ut av Statens Pensjonsfond – Utland. Videre vil jeg ikke kjøpe varer fra okkupert land. Også dette er i tråd med norske myndigheters posisjon; de ønsker å holde varer fra bosetningene utenfor frihandelsavtalen med Israel. Tilstrekkelig produktmerking er imidlertid et problem, særlig for frukt og grønnsaker. Dette handler ikke om å boikotte Israel, men å boikotte okkupasjonen. Også dette misliker den israelske regjeringen så sterkt at den israelske boikottloven åpner for å gå til søksmål mot dem som arbeider for boikott fra områder som Israel kontrollerer.

Videre mener jeg at Israel som medlem i OECD og observatør til Europarådet har akseptert vestlige standarder for demokrati og menneskerettigheter. Disse går lengre enn FN-standardene for styresett. Jeg forventer mer av et demokrati som ønsker å tilhøre vesten, enn av lukkede og tradisjonelle autokratier, og uttrykker dette offentlig. Betyr dette at jeg fremmer ”doble standarder” som generalsekretærene i seks norske kristne organisasjoner mener er uttrykk for antisemittisme?²⁶

Et argument fra generalsekretærene er ønsket om å unngå ”mer isolasjon og nye usynlige

murer.” Andre vil hevde at det er Israel som – uavhengig av og i økende grad i strid med verdenssamfunnet – velger sine strategier som skaper skiller og fremmer isolasjon.

For en utenforstående som meg er det fortsatt vanskelig å forstå det trassige håpet som palestinerne under okkupasjon bærer på. Noen viser til det arabiske ordet ”sumud” (standhaftig utholdenhet); andre inspireres av tidligere erkebiskop Tutus påminning: ”Injustice and oppression will never prevail.” – ”Urettferdighet og undertrykkelse vil aldri seire.”

NYE ALLIANSER

I den evangelikale bevegelsen, også i messianske miljøer,⁷ ser vi interessant utviklingstrekk. Oppfyllelsesteologi, det at Jesus Kristus er oppfyllelsen av løftene og profetiene, og en universell frelses- og rettferdighetsteologi vinner oppslutning i kretser som tidligere så staten Israel som Guds åpenbaring og et tegn på de siste tider. *Christ at the Checkpoint*-konferansene henvender seg særlig til de evangelikale; den kommende skjer i mars 2016, der Generalsekretæren i World Evangelical Alliance vil åpne konferansen.

Det palestinske senteret Sabeel (arabisk for ”vannkilde” og ”vei”) har arrangert ni internasjonale konferanser, den siste med tittelen ‘The Bible and the Palestine–Israel Conflict’. Særlig i England og USA har Sabeel betydelig gjennomslagskraft i evangelikale miljøer. I Norge har Sabeel samarbeidet med mange av biskopene i Den norske kirke, og samarbeidet med blant andre Norges Kristne Råd om et åpent møte om kristenionisme i september 2014.

Det palestinske Kairosdokumentet advarer mot dem som ”gjør religionen om til mennes-

keskapt ideologi” og mot en teologi som ”oppfordrer til vold og hellig krig i den allmechtige Guds navn.”⁸ Kairosdokumentet har skapt ny oppmerksomhet om det palestinske kristne vitnesbyrdet.

Vi som kristne søsken må løfte fram hovedbudskapet i Bibelen, men også erkjenne at vanskelige og voldsforherligende tekster finnes. De som ønsker å gjøre konflikten til primært en religiøs konflikt, kan utfordres ved å løfte fram tekster om Guds universelle frelsesplan og tekster som viser hvordan Gud avskyr maktmisbruk og urett.

¹ Carmi Gillon (1994–1996; ”bunch of pyromaniacs”); Yaakov Peri (1988–1994; ”horrible mistake” å tro at Netanyahu fremmer Israels sikkerhet), Yuval Diskin (2005–2011; ”failed in almost every area”).

² Hans Morten Haugen, ”Mellom landløfter, nestekjærlighet og folkerett: Norske kirkelederes syn på Israel i et bibelsk perspektiv og et samtidsperspektiv”, *Kirke og Kultur* 119(2) (2015), 135–155.

³ Jorunn Andestad Langmoen og Johannes Kleppe (red), *Brobyggere – mot alle odds* (Oslo: Israelsmisjonen og Frikirken, 2010).

⁴ Salim J. Munayer, ”Fra slåsskamp til håndtrykk” i Langmoen og Kleppa, op.cit., s 72.

⁵ Tore Johnsen, *Jordens barn, solens barn, vindens barn: kristen tro i et samisk landskap* (Oslo, Verbum 2007), s 103–110.

⁶ Se Pressemeldingen ”Solidaritet med Israel” av 6. mai 2015. www.israelsmisjonen.no/artikkel/article/1203441.

⁷ Takk til Knut Helge Høyland for å gjøre meg oppmerksom på denne: www.boroughparksymposium.com.

⁸ Avsnitt 2.4 og 2.5; for den norske oversettelsen, se: [www.kui.no/doc/Kairos%20Palestina%20\(endelig\).pdf](http://www.kui.no/doc/Kairos%20Palestina%20(endelig).pdf).

GUDSTJENESTERESSURSER

MUREN

*En bønn av Patriark Emeritus Michel Sabbah
Inspirert av Efeserbrevet 2, 14-18*

Å Gud, du kom for å bryte ned skillene mellom mennesker, for å grunnlegge fred og forene hjerter, for å skape et nytt menneske som ikke kjenner fiendskap, bare kjærlighet.

Se til oss alle, vi som lever i dette landet som du selv gjorde hellig.

Du gjorde det til et land av møter og forsoning mellom alle mennesker.

Se til oss i Det hellige land.

Vi lever fremdeles adskilt av murer,

selv om vi tror at du elsker oss alle, med den samme kjærligheten for alle.

Vær oss nådig, Gud, og hør våre bøtter
(Salme 4:1)

Å Gud, murene eksisterer fremdeles, og de er høye,

ikke til forsvar, men til isolasjon og adskillelse, uvitenhet, diskriminering og drap.

Murene er tause, men de skaper vold og driver kjærligheten bort.

Å Gud, dine barn slåss, forvandle du deres hjerter.

Forvandle du deres utgifter til murer og la i stedet disse utgiftene bli til bygging av fellesskap og kjærlighet mellom dine barn.

Vær oss nådig, Gud, og hør våre bøtter

De sier om oss: De er redde.

De sier om oss: De er fornøyde og tilfredse.

De sier om oss: De vil ikke vite noe om det som er på murens andre side.

Vi sier: Vi er beleiret og lever i et stort fengsel. Det er angst i våre hjerter og forvirring i vår tale. Vi er alle dine barn, født til å elske og bli elsket.

Vær oss nådig, Gud, og hør våre bøtter

Vi tror at din time vil komme, timen for fred og rettferdighet.

Vi er tålmodige.

Fyll vår tålmodighet med din kjærlighet.

Gi oss styrke til å gjøre det du vil vi skal gjøre.

Å Gud, fyll våre hjerter med din trygghet og din makt.

Slik at frykten vil forsvinne og sjelene møtes i deg.

La murene falle og bli til broer som binder dine barn sammen.

Vær oss nådig, Gud, og hør våre bøtter

Å Gud, du har sørget for alt som tjener til kjærlighet.

Mennesket skapt i ditt bilde har evne til kjærlighet, slik som du selv er kjærlighet.

Mennesket har evne til fred og rettferdighet.

Men mennesket nekter å være menneskelig, med evne til kjærlighet, fred og rettferdighet.

Denne oppsetsige nektingen kan bare du forandre.

Slik du triumferte over intethet og død, skapte du mennesket.

Du gjenskapte mennesket på korset.
Å Gud, bring tilbake menneskenes kjærlighet.

Vær oss nådig, Gud, og hør våre bønner

Helbred vår lammelse, vår manglende kjærlighet, fred og rettferdighet.

Du er Skaperen og vår Far, du er «den som elsker alle mennesker» (bysantinsk hymne) på tross av deres synder.

Å Gud, i dette landet er det én stor synd: Ett folk undertrykker et annet.

Dine barn undertrykker dine barn.

La oss alle få se deg,

slik at hver og en av oss kan se seg selv som skapt av deg,

se den andre slik du skapte ham/henne i ditt bilde, i stand til å elske slik du elsker oss,

se at begge, de og vi, er ditt selvsamme bilde, den samme kjærlighet som du er selv,

se oss selv som byggere av rettferdighet og fred med kraften av din kjærlighet.

Hvor lenge, Gud,

Se til oss fra det høyeste,

og vær oss nådig, Gud, vær oss nådig.

FORSLAG TIL SAMLINGSBØNN:

Gode Gud, vi takker deg for at du igjen samler oss ved din Hellige ånd i din kirke. Vi kommer frem for deg, du som er vårt opphav, vår frelse og vårt håp. I disse tider bærer vi med oss sterke bilder fra all den smerte og alle redsler som rammer mennesker i alle aldre. Vi ber for alle som opplever undertrykkelse og krigshandlinger i Midtøsten, Afrika og Øst-Europa. La ditt ord og ditt lys skinne hos oss og alle steder, så vi ikke blir motløse, men kjenner kraften av din kjærlighet, ved Jesus Kristus, Amen.

FORSLAG TIL FORBØNNSLEDD

(med elementer fra Forbønn 4, Den norske kirke)

Far i himmelen. Du kjenner oss og elsker oss. Lær oss å ta vare på hverandre og på alt du har skapt. Vær hos alle som lider på grunn av uforstand og ondskap. Vi ber spesielt for relasjonen mellom Israel og Palestina. La urett, hat og vold erstattes av rettferdighet, forsoning og fred. Hjelp oss alle, på hvert vårt sted, til å kjempe mot undertrykkelse og urett. Du har kalt oss til å være din kirke og viser oss veien vi skal gå. Gi oss vilje og kraft til å gå den. Det ber vi deg om, Gud

SALMEFORSLAG:

- Alt vakkert her i livet (Syng Håp II, nr. 4)
- Gud, sett oss fri (Syng Håp II, nr. 23)

Flere forslag og ressurser til markering av Kirkeuka for fred i Palestina og Israel finnes på www.kirkeukaforfred.no.

SØNDAGSTEKSTEN

INGVILD HELENE MYDSKE FALLEGÅRD - PÅL KRISTIAN BALSTAD - HILDE BARSNES - KJELL ASGEIR SKARTSETERHAGEN

MIKKELSMESSE - 19. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
20. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN - 21. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

MIKKELSMESSE

29. SEPTEMBER 2015

Prekentekest: Luk 10,1–2.16–20

Lesetekster: Sal 91,1–2.9–16 / Åp 12,1–10

Liturgisk farge: Hvit (eller kirkeårstidens farge)

Inspirasjon til dagen – Les gjerne sidene 192–193 i Kristin Solli Schøien sin bok "En kurv til min datter", Avenir forlag, en bok om året og alle dets merkedager, med tilbakeblikk på eldre tradisjoner og tanker om markeringer i dag – og boken "To og to ble vi sendt" av Henri J. M. Nouwen, Verbum forlag, en bok om innsikten som kan komme når noen av de fysiske, mentale eller psykiske styrkene et menneske kan ha, blir borte, og hva som da står igjen.

OM DAGEN I VÅR TID

Mikkelsmesse er dagen for å ære minnet om erkeengelen Mikael. Mikael er den som veier menneskers sjeler på dommedag. På de gamle primstavene var Mikkelsmesse bl.a. merket med en skålvekt.

I 1999 bestemte Kirkemøtet seg for å gjeninnføre feiringen av "Engelen Mikael og alle englers dag" som valgfri høytidsdag. I folkelig tradisjon har Mikkelsmesse vært en viktig innhøstingsfest og derfor en av de store merkedagene i året. All avling skulle være i hus til Mikkelsmesse, bu-skapen skulle være i hus og sauene skulle være hentet ned fra fjellet. Nå kunne snøen komme. Mikkelsmesse er ofte blitt feiret sammen med høsttakkefesten i Den norske kirke.

Mikkelsmesse kan feires på den søndagen som kommer nærmest 29. september, så i 2015 vil det være at den erstatter gudstjenesten søndag 27. september. Det finnes egen liturgi for mikkelsmessen, og temaer som kan gjenspeiles i gudstjenesten, er for eksempel striden mellom gode og onde makter, englene som Guds tjenere som sendes ut til vår hjelp, og bønn om hjelp fra engler. I denne gjennomgangen har jeg valgt å forholde meg mer tekstnært til prekentekesten enn tematisk til dagen.

LESETEKSTER

Salmeteksten er det lett å forholde seg til. Den inngir trygghet og møter oss i vår uro og redsel. Troen på Gud som en Gud som evner å se til oss, forsterkes i salmeteksten.

Teksten fra Johannes Åpenbaring er for meg adskillig mer kompleks. Skal jeg være helt ærlig, var min første reaksjon at det kunne være utdrag fra terapi eller samtale med pasienter med alvorlig

psykisk sykdom. Og da mener jeg ikke med det å dømme psykisk syke, men teksten er for meg så sammensatt, så "uroilig", så billedlig og konspiratorisk at den er vanskelig både å gripe, akseptere og forholde seg til.

Jeg innser at den handler om det eksistensielle, om kosmos, om krefter større enn meg og deg. Det handler om kampen mellom godt og ondt, en kamp mange mennesker i vår verden forholder seg til daglig, men som jeg i dagliglivet kanskje lever noe mer distansert fra.

Krigen som bryter ut i himmelen, mellom Mikael og englene hans på den ene siden og dragen på den andre, det er en krig mange mennesker stadig vekker kjenner igjen i sitt indre, i sin hverdag og sin sammenheng. På en måte tar denne teksten (som jeg ved første øyekast kjenner fremmedhet i forhold til) menneskets virkelige kamp med det ondes problem på alvor. Forstått slik kan Mikkelmesse ha stor verdi i møte med mennesker i dag – mennesker som lider, men også mennesker som søker, mennesker som ser og lengter etter engler, mennesker som trenger et større gudsbilde en kirken tradisjonelt har evnet å formidle, og til mennesker som trenger englers hjelp til hverdagens utfordringer og for å få formidlet sin bønn, lengsel og tro.

EVANGELIETEKSTEN OG PREKENTANKER

Aldri alene - "To og to"

De ble kalt til tjeneste, og de var mange. Syttito var tallet på de land og nasjoner man regnet med eksisterte på denne tiden. Budskapet skulle altså ut til alle, hedning som jøde.

De reiste ikke alene. Det er en rik bibelsk tradisjon å bli sendt to og to, blant de første kristne, men også før det, blant jødene var denne metoden kjent. To og to – et tegn på vennskap, kameratskap og beskyttelse, og det doble vitnesbyrdet beskrevet i 5 Mos 17,6 og 19,15.

Som prester tør jeg påstå at vi er mer vant til å tenke "en og en", særlig om oss selv, enn å tenke "to og to". Dette skyldes både hvordan utdannelsen er lagt opp, våre arbeidsbeskrivelser og hvordan tjenesten er utformet. Arbeidet bak den nye gudstjenesteutformingen har utfordret

mange prester (og organister) i nettopp tanken "to og to".

Utfordringen, slik jeg ser det, blir hvordan jeg kan ta med meg Jesu utsendelse "to og to" inn i hverdagens jobb og liv uten at det skal bli en byrde og et ekstra tillegg. Som sjelesørger er det ekstra utfordrende å tenke "to og to", så sant man ikke tenker på Senderen selv da. Jeg går aldri alene inn i tjenestens ulike oppgaver. Noen ganger har jeg et medmenneske med meg, et menighetsmedlem, en pasient, en kollega. Men alltid er Herren med meg.

Det er pedagogen Jesus som blir så synlig i denne utsendelsen i vers 1. Jesus visste hva slags utfordringer tjenesten innebærer. Jesus visste noe om styrken i fellesskapet og svakheten i det å gå alene. Den viktigste årsaken til å tenke fellesskapet inn i tjenesten er at det kan beskytte oss og være med og hindre stygge fall.

Alle vet vi at tjenesten inneholder fristelser og utfordringer, ting vi velger å holde for oss selv, det vi ikke deler med noen. Vokser disse tingene seg størst og sterkere, blir vi automatisk dårligere representanter for Herren som har sendt oss. Vi er sendt av en Gud som kjenner menneskets beste og mest utfordrende sider. Vi er sendt av en Herre som ikke vil at vi skal gå alene med store mørke hemmeligheter. Vi skal dele tjenesten med andre og dermed stå friere selv.

PÅ HERRENS VEGNE -

"DE SOM HØRER DERE, HØRER MEG"

Som kristne er vi Guds sendebud. "Han vil ha villige hender og villige føtter som kan gå," som barnesangen formidler det. Så lett det er å falle for fristelsen til selv å bli en god forkynner! – en som får sagt de rette ordene, formulert seg fengende og klarer å engasjere menigheten.

Jeg har alltid hatt lett med ord. Jeg prater, skriver og formulerer meg raskt og uten store problemer. Men så er det det at vi har valgt å bo i andre land. Sri Lanka, USA og nå Sverige. Og det siste er kanskje det mest utfordrende. Som forkynner i svensk kirkehverdag og nå i samtaler på sykehus blir jeg hele tiden utfordret på det som i norsk kontekst alltid har vært min styrke: Ordene, språket, tonefallet. Å bli forstått er utro-

lig viktig for enhver som fører Herrens ord.

Noen ganger har jeg tenkt at dette kan føre noe godt med seg. Jeg blir automatisk tvunget til å bli enklere i min muntlige fremstilling. Jeg må stadig vekke spørre mennesker om ulike ords innhold og betydning. Sammen må vi lete etter hvordan jeg skal gjøre meg forstått. Det gjør meg mindre fri, mer bundet til forberedelser og manus. Men kanskje gjør min svakhet det mulig for andre å komme mer til orde. Konfirmantene måtte like mye lede meg gjennom Herrens bønn, som jeg kunne lede dem.

Jeg lar meg fascinere av hvordan Guds ord blir hørt i vår verden. Det er gjennom mennesker og natur, gjennom ord og opplevelser, gjennom konkrete handlinger og omsorg vist i handling.

For meg blir det en konkret befrielse å vite at det ikke er mengden ord det kommer an på, ikke hvor fine de er, men om de når fram, som blir avgjørende. I forkynnelsen er det ikke mitt eget budskap som skal fram, men Guds. Det er også Gud som gjør Ordet levende, slik at det overskrider både språkforvirring, dialekter og kulturelle forskjeller.

Som kristen taler vi på en annens vegne. ”To og to” betyr også at vi blir noe mindre fristet til å fikse alt på egen hånd. Det er jo faktisk Gud som skal fikse det; vi er hans verktøy.

GLEDE I TJENESTEN – "DE KOM GLADE TILBAKE"

”Jeg ønsker meg rektorer som pedagogiske veiledere som får lærerværelset til å gløde og lærerne til å plystre på vei til jobb,” sa (daværende) kunnskapsminister (Kristin Halvorsen). Jeg liker et sånt uttrykk ”å plystre på vei til jobb”. Jeg er ikke naiv, men jeg undskatter ikke verdien av å glede seg i sin jobb og over sin jobb og tjeneste.

I arbeidslivet møter vi mye arbeidsglede, men jammen vet vi mye om konflikter, utbrenthet, lederskap og fellesskap som dreper både glede, lyst og plystring.

Den lille setningen om de syttito som kom glade tilbake, er en herlig setning fra Bibelen. Jeg ser dem for meg – oppglødde, ivrige, de prater i munnen på hverandre og forteller begeistret om opplevelser fra sine dager i tjeneste. ”Herre, til og

med de onde åndene er lydige når vi nevner ditt navn!” Så deilig er det når arbeidet lykkes! – når konfirmantleieren har gått bra, når små og store tegn på takknemlighet og tilbakemelding gis, når gudstjenester og kirkelige handlinger virkelig ser ut å gjøre en forskjell. Jeg tror vi skal glede oss stort når arbeidsdagene oppleves slik.

Samtidig skal vi vite at når dagene ikke er fylt av glede, så er de ikke mislykket av den grunn. Mangel på plystring eller andre tegn på at dagene er tyngre, betyr ikke at vi som prester, vi som Ordets tjenere, vi som kirke ikke lykkes. Det er ikke alle dager det er verdt å plystre på. Men jeg vil glede meg over hver og én dag der gleden er det som taler høyest.

DET SOM VIRKELIG BETYR NOE – "NAVNENE DERES ER BLITT INNSKREVET I HIMMELEN"

I kirken forholder vi oss alltid til de lange perspektivene. Vi har aldri bare morgendagen eller neste budsjettår å tenke på; vårt oppdrag tvinger oss til å tenke i evighetsperspektiv.

Det er ikke gode tilbakemeldinger nå som er det viktigste, ikke om ordene flyter lett eller stokker seg, ikke om vi finner de rette ordene til alt vi ønsker å si. Det som betyr noe, er å ha navnet sitt skrevet i Livets bok.

ENGLER OG OSS

Mikkelsdagen er en messe der livskraftene blir tydelige. Det handler om en kamp mellom det onde og det gode, en kamp mange mennesker kjenner seg igjen i, et tema mange har reflektert mye over, kanskje uten å bli så mye klokere.

Vi kan mene mye om engler; kirken vår har vært tvunget til å tenke over hva vi tror om engler. Blant annet har prinsesse Märtha og engleskolen tvunget kirken og enkeltpersoner til ettertanke og refleksjon.

Jeg tror vi har noe å hente fra englene, noe vi ikke så lett kan få øye på, noe vi ikke kan planlegge og budsjettere, noe som er større enn oss selv – og mindre enn vår oppdragsgiver.

Englene er mellomledet mellom himmel og jord. Og jeg er en av dem som lengter etter mer himmel i livet, mer himmel på jorden.

Derfor kan ha Mikkelsmesse ha en plass i vår kirkehverdag, også i år.

SALMEFORSLAG fra Norsk salmebok 2013

258 Himmelen tonar av lovsong, halleluja

260 Det er Guds englers dag!

292 Den prektigkledd sommerfugl

724 Stjernene lyser fremdeles i mørket

281 Hellig, hellig, hellig

INGVILD HELENE MYDSKE FALLEGÅRD
SYKEHUSPREST, SAHLGRENSKA
UNIVERSITETSSYKEHUS I GÖTEBORG
INGVILD.FALLEGARD@GMAIL.COM

19. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

4. OKTOBER 2015

Prekentekest: Joh. 7,14–17

Lesetekster: 5 Mos 30,11–15 / Rom 2,13–16

Liturgisk farge: Grønn

TIL DAGEN

4. oktober er til minne om Frans av Assisi, rikmannsønnen som valgte å følge kallet til et liv i fattigdom og nestekjærlighet. Frans av Assisi ble berørt av Ordet, og han lot seg kalle til klosterliv.

TIL TEKSTEN

Jesus drar i hemmelighet til Jerusalem for å feire løvhyttfesten, kan vi lese i de foregående vers, for det har oppstått meninger om hvem han er.

Noen sier at han er et godt menneske, andre at han fører folk på ville veier. Senere i samme kapittel blir han også forbundet med Messias. Han underviser, og basert på de undrene han har gjort, blir det diskutert om en senere Messias vil måtte gjøre flere under enn det Jesus allerede har gjort. Siste dagen i høytiden roper Jesus ut at den som vil ha levende vann, kan komme til ham. ”Den som tror på meg, fra hans indre skal det, som Skriften sier, renne elver av levende vann,” sier Jesus. Det er utfordrende ord, for Jesus setter seg i en særskilt posisjon. Men Jesus blir ikke stående alene; han henviser til ”ham som har sendt meg,” med tydelig henvisning til at han er fra Gud.

GT-teksten bærer budskap om at ordet er nær. Loven er gitt til ”livet og det gode og døden og det onde”. I evangelieteksten er Jesu undervisning, hans myndighet og person fokus, og hentydningen til Joh 1,1 er nærliggende: I begynnelsen var Ordet. I Jesus, i ordene hans, i hans person og myndighet blir Gud inkarnert; ja, på den måten blir Ordet nært.

Paulus henviser til at Guds ord, loven, er gitt til menneskehjertet og kan erkjennes gjennom samvittigheten og det skrevne ord. Begge kilder er vei til erkjennelse.

LØVHYTTEFESTEN

Løvhyttfesten har sin opprinnelse i 3 Mos 23, 36 og inneholder blant annet en påminnelse fra ørkenvandringen og glede over loven. Helt konkret ble det bygget løvhytter, *sukkot*, og feiringen varte i syv dager.

Med løvhyttfestens fokus på israelittenes ørkenvandring og gleden over loven, *simchat tora*, er det en spennende tanke å tenke at de ti bud ble gitt Moses for å verne om det vandrende nomadefolket i ørkenen. Loven skulle verne om livet, både dem som ble født underveis, og dem som ble gamle, syke og døende. Den skulle sikre at det ble gitt en hviledag, og det å begjære sin neste ble det lagt ned forbud mot, for å sikre respekten for hverandre. Når Jesus i vår tekst underviser, så er det med en myndighet og autoritet som ikke i nevneverdig grad var kjent fra andre. Han tolker loven, forteller om Guds rike

og opptrer som sendt fra Gud, med parallell til Guds overlevering av de ti bud til Moses.

JESUS RABBI

Åtte steder i Johannesevangeliet blir Jesus tilsnakket som rabbi, og de fleste gangene er det med utgangspunkt i en problemstilling knyttet til et trosspørsmål. Det gjelder ikke i evangeliets første kapittel, da Natanael stadfester: ”Rabbi, du er Guds sønn, Israels konge.”

TREENIGHETEN I TEKSTEN

I kapittel 7 fremstilles treenigheten med Far som har sendt Jesus, og Ånden som skal gis til alle troende (vers 38). Det gjentas i kapittel 14, idet Jesus snakker om talsmannen: ”Men Talsmannen, Den hellige ånd, som Far skal sende i mitt navn, skal lære dere alt og minne dere om alt det jeg har sagt dere.” Her blir det å tro, holde loven og leve etter læren, forstått som å elske, i alle relasjoner.

TIL PREKENEN

Hvem har myndighet til å lære oss om rett og galt i vårt samfunn? Hvem er etisk premissleverandør? Hvem lar vi fortelle oss hva som er sannhet?

Temaet er aktuelt. Grunnen til at Jesu undervisning ble oppfattet som noe sant, var at han treff menneskehjertene. Han forvandlet og forandret de menneske han møtte. Han talte til deres erfaring, deres frykt, tvil, uro, ensomhet og alt det andre som fyller våre liv. I dag er det andre sterke røster som vil nå inn til oss og fortelle ”sannheten” om våre liv. På hvilket grunnlag lar vi oss påvirke og verdifulderes?

Jesus representerer noe nytt. Johannes avslører det allerede i kapitel 1,17: ”For loven ble gitt ved Moses, nåden og sannheten kom ved Jesus Kristus.” Nåden er Ordets virkning, og sannheten er Ordets kraft.

ORDETS VIRKNING

Jesu lære skjerper loven, men åpner samtidig for nådens virkelighet. Å la nåde gå for rett er den nye lære. De nye mulighetene gis til alle som tror, og gir en frihet som ikke kjennes fra den gamle pakt. Nåden utfordrer til daglig erkjennelse og

omvendelse – stadig å la seg omslutte av Guds nåde og stadig la Jesu ord tale inn i våre liv. Ordets virkning grunnfester våre liv i verdier som barmhjertighet og likeverd og er en tydelig verdileverandør. Ordets virkning i våre liv er frelse. I våre liv fører ordets virkning til integritet. Ordet kommer fra latin *integritas* som betyr helhet, fullstendighet og renhet. Jesus utfordrer oss til å leve i integritet og ikke la oss lokke av gode tilbud, dyre merker, virksomme kremer og livsforandrende piller. Nei, han utfordrer til å leve i nåden.

ORDETS KRAFT

På Jesu tid er det lett å se at hans ords kraft skapte både irritasjon og glede. I møte med ulike mennesker får ordene hans kraft i menneskers liv, til gjenopprettelse, til tro, til fellesskap. Ordet har kraft til å endre og forandre, grunnfeste og rofeste. Ordets kraft har myndighet til å skille ondt fra godt, rett fra galt. Ja, ordets kraft skaper tro i vårt indre og gir fremtid og håp. Ordets kraft er sannheten om vårt liv, vårt samfunn og vår tilværelse. Joh. 8, 31f: ”Hvis dere blir i mitt ord, er dere virkelig mine disipler. Da skal dere kjenne sannheten, og sannheten skal gjøre dere fri.”

SALMEFORSLAG

77 Du ord frå alle æver

104 I et skur

290 Takk gode Gud

339 Skriv deg Jesus på mitt hjerte

PÅL KRISTIAN BALSTAD
SJØMANNSPREST I KØBENHAVN
PKB@SJØMANNSKIRKEN.NO

20. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

11. OKTOBER 2015

Prekentekest: Mark 10,2–9

Lesetekster: 1 Mos 2,18–25 / Ef. 5,31–33

Fortellerstekst: Rut 1,7–11.16–19a; 2,8–11;4,13–17

Liturgisk farge: Grønn

Da sa Herren Gud: ”Det er ikke godt for mennesket å være alene.”

Mennesket er skapt i relasjon til Gud og til andre mennesker. Vi er ikke skapt til å være alene, og vi klarer oss heller ikke alene. Vi blir til i relasjon til vår skaper og til våre foreldre. Vår første relasjon er til vår Gud, han som gir oss liv, pust, evner og muligheter, og til våre foreldre som får i oppdrag å bære oss frem og ta imot oss. Gi oss omsorg og kjærlighet, mulighet til å vokse og utvikle oss, og ta i bruk det Gud har gitt oss av kjærlighetskraft, talent og muligheter. Vi er skapt til å leve sammen med hverandre, og relasjoner er det mest primære i livet vårt. Der speiler vi og blir speilet; der blir vi sett, elsket og bekreftet, kan oppleve trygghet, omsorg og rammer om våre liv. Relasjon er livsviktig for oss, og derfor gjør det oss også så uendelig sårbare; derfor gjør det så vondt når vi blir såret av mennesker som står oss nærmest, når vi blir skuffet, lei oss, avvist og tråkket på. I denne spenningen lever vi som mennesker, midt i kjærligheten og sårbarheten, midt i avhengighet og frihet, midt i drømmer og virkelighet. Vi lykkes og mislykkes, og vi bærer alle på gode og vonde relasjonserfaringer som preger våre liv, og som trenger å bli tatt på alvor. Når ting går i stykker, trenger vi å få være ærlige, og våre sår trenger å få leges og gro. Gud ønsker det beste for oss, og han tar oss på alvor. Vi lever med idealene, og vi drømmer om det gode samtidig som vi gang på gang må se at det er i

nåden vi må hvile med det som vi ikke får til, og i Jesus som er den eneste som har tatt og tar livet ordentlig på alvor.

LESETEKSTENE

De to lesetekstene henger denne søndagen ekstra nøye sammen med prekentekest. 1 Mos siteres i både prekentekest og teksten fra efeserbrevet. I markusteksten griper Jesus tilbake til skaperordningen og Guds opprinnelige tanke for oss mennesker. Jesus representerer også i kraft av sin person og sin komme, Guds drøm for menneskene og en gjeninnføring av hans opprinnelige skapertanke om felleskap. I Jesus ser vi hans uendelige kjærlighet og ønske om å skape en ny himmel og en ny jord, der vi skal kunne leve i gode relasjoner til både Gud og menneske. For forfatteren av efeserbrevet ligger den sanne mening med mysteriet gjemt i sitatet fra 1 Mos 2,24, om at de skal bli en kropp, at Kristus og kirken skal bli en kropp, og modellen er hentet fra foreningen mellom ektefeller.

PREKENTEKSTEN

Vår prekentekest starter med et spørsmål fra fariseerne om en mann har lov til å skille seg fra sin kone? Det tar oss rett inn i både datidens og nåtidens relasjonelle og samfunnsmessige utfordringer. Spørsmålet omhandler det juridiske ved en skilsmisse og ikke grunnene til det. Det er stilt på en slik måte at man kan anta at spørsmålsstillerne visste om at Jesu radikale lære om skilsmisse sto i konflikt med 5 Mos 1–4, og derfor for å dra Jesus inn i en konflikt med den skilsmissepregede Herodes-familien. I 5 Mos tas skilsmisse for gitt, og det handler kun om å følge prosedyren om en mann ønsker å skille seg fra sin kone, og at man ikke eventuelt kunne gifte seg med henne på nytt om det andre ekteskapet skulle ta slutt. Grunnene til skilsmisse er noe vagt angitt ved å si at det er lov om man har funnet noe usømmelig hos henne. Denne vagheten førte til en debatt blant rabbinerne om å spesifisere nærmere, slik vi ser i Matt 5,32 og 19,9, der det er kun hor som er angitt som gyldig grunn. I markusteksten er spørsmålet mer grunnleggende, om det er etter loven å skille seg? Til spørsmålet

fra Jesus om hva Moses har påbudt dem, svarer de på bakgrunn av 5 Mos 24,1–4. Skilsmisse i jødedommen var ikke en offentlig juridisk sak hos en domstol, men at ektemannen kunne skrive en erklæring ”Jeg setter fri og skiller meg fra min kone i dag,” og så gi det til sin ektefelle. Jesus svarer dem da videre ved å si at Moses ga dem dette budet fordi dere har så harde hjerter, og at det er en dispensasjon fra den opprinnelige planen. Jesus ser på det som en konsekvens av menneskets sårbarhet og svakhet. Jesus sin lære står derfor ikke i opposisjon til loven, men er en gjenopprettelse av Guds plan for skaperverket, og det finnes ingen unntak. De er ikke lenger to, men én kropp. Dette idealet for ekteskapet er hentet fra 1 Mos 2,24, som også er lesetekst denne søndagen. Jesus avslutter vår tekst med å si at ”det som Gud altså har sammenføyd, skal mennesker ikke skille”. Mennesker i dette verset er egentlig en referanse til ektemannen i følge R. Brown, ikke en tredjepart eller domstol. Siden mannen i henhold til 5 Mos 24,1–4 kunne skrive ut et skilsmissebrev var det ikke noe behov for en tredjepart. Her endrer altså Jesus den gammeltestamentlige praksis.

PREKEN

Det er nok ingen tvil om at både Jesu tilhørere og Markus sine første lesere har opplevd Jesus sine kompromissløse uttalelser minst like utfordrende og motkulturelle som vi gjør i dag. På dette punktet deler vi skjebne når vi nå skal preke over denne teksten høsten 2015. Vår kontekst er også at de fleste familier i vår tid har opplevd skilsmisse i sin nærhet, og voksne og barn bærer på ulike historier og sår knyttet til dette. Derfor er det viktig å ha sjelesorgen som innfallsvinkel til prekenen denne søndagen, la oss møte av nådens Gud som kom for å hele våre sår, hjelpe oss til å velge det gode på nytt i våre liv og gjøre våre sprukne leirkar hele igjen.

Det er også viktig å forstå at ekteskapet i tiden dette var skrevet, i alle fall når det gjaldt store deler av befolkningen, var primært for å sikre familiene økonomisk stabilitet og sosiale privilegier, ved både å føde arvinger og danne allianser mellom familier. Kvinnens seksualitet var først

hennes fars eiendom, og deretter ektemannens. I dette aspektet har i alle fall i industrialiserte kulturer ekteskapets formål endret seg i dag. Det handler mindre om økonomi, og mer om et gjensidig ønske om å være sammen, kjærlighet, tillit, felles mål og det å dele liv sammen i gleder og sorger. Et viktig fokus hos Jesus i denne teksten, som i teksten som står etterpå, er at han er en forkjemper for den svake part. Han adresserer den praksis at en mann kunne skille seg om han fant det for godt, og uten tanke på hvilken situasjon dette satte kvinnen i. Dette er ikke det eneste stedet der Guds opprinnelige skapertanke nettopp viser at Guds ønske er å gi trygghet, helhet og ta vare på de som er de mest sårbare blant oss. Det er derfor heller ikke tilfeldig at Markus rett etterpå forteller historien om Jesus og barna.

I vers 10–12, etter vår tekst, gir Jesus kvinner mer likestilling i ekteskapsrelasjonen og ser dem ikke kun som passive objekter, ved å adressere begge når det gjelder skilsmisse, både mannen og kvinnen. Her kan også teksten fra 1 Mos være med og gi perspektiv. Da Gud skapte kvinnen, tok han et ribbein fra mannens side og bygde kvinnen; han tok ikke fra mannens hode for at han skulle stå over henne, fra hans bein for at han skulle stå under henne, men fra hans side for at hun skulle være hans like, være ett, men også to individer som skulle gi hverandre fellesskap og gå side ved side. Vi kan likevel ikke si at Jesu ønske om å beskytte den svake part er det eneste som ligger bak Jesu uttalelse her.

Vi trenger å forstå hvorfor Jesus er så radikal i sine uttalelser, og kaste lys over både datidens kulturelle kontekst og hva han kan ha ønsket å oppnå. Jesus beskriver ekteskapet som noe en skal ta alvorlig. Det er noe som går ut over det kontraktmessige og økonomiske, og som er grunnfestet i menneskets identitet. Det utfordrer oss som kirke til å søke å hjelpe mennesker til å ta vare på sine relasjoner, og at alle som ønsker å inngå ekteskap og vil ha trygge rammer rundt sitt samliv, får mulighet til å gjøre det. Når skilsmisse oppstår, og mennesker ønsker å gifte seg igjen, da skal vi være der med omsorg, nåde og gi mennesker mulighet til å la sår få gro og bli hele igjen.

For dersom ekteskapet er slik Jesus beskriver det, da er det også lettere å forstå hvorfor skilsmisse forårsaker så mye smerte for paret, familie og samfunn. Jesus setter også ved dette fokus på den smerte, sorg og sår som skilsmisse fører med seg, selv de gangene det er uunngåelig. Jesus har også en spesiell omsorg for barn som alltid er uskyldige offer når livet bringer oss til et slikt sted. Det er derfor svært viktig at vi snakker om dette på en slik måte at det ikke skaper mer smerte, skam og sorg, men at vi klarer å møte vår kontekst nå – gi livsmot og håp til alle som trenger det, gjennom å ta på alvor livets utfordringer, samtidig som vi holder frem Guds skaperdrøm og ønske for oss mennesker. Vår største utfordring i dag er kanskje som kirke å snakke sant om livet, på en klok måte holde frem at forpliktelse og kjærlighet er noe som er godt for oss mennesker, ikke noe vi skal behandle som betinget og situasjonsbestemt. Når det gjelder dette, har Jesus noe svært viktig å si oss i vår samtid. Vi som kirke må hjelpe, oppfordre og legge til rette for at kjærligheten får gode rammer, at forpliktelse kjennes som noe godt og rett som gir trygghet og hjelper oss til å ta vare på hverandre. Jesus kom og viste oss at kjærlighet aldri er betinget; det er den som åpner opp hjertet, bygger relasjoner, er grunnlaget for og opprettholder et sunt og godt felleskap.

SALMER Å PLUKKE FRA

298, 308, 319, 560, 666, 670, 604, 621, 233, 651, 431, 727, 734.

HILDE BARSNES
HILDE.BARSNES@GMAIL.COM

21. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

18. OKTOBER 2015

Prekentekest Lukas 16,19–31

Lesetekster: 5 Mos 15,7–8.10–11 / 1 Joh 3,16–18

Fortellingstekst 1 Mos 4,1–16

Liturgisk farge: Grønn

DEN RIKE MANN OG LASARUS

Fortellingen er særstoff i Lukasevangeliet. Det gjelder også liknelsene like foran. "Mynten som ble funnet", "den bortkomne sønnen" og "den kloke forvalteren" handler både om forholdet til avguden Mammon og om oppreisning av det tapte, det fattige og det bortkomne. Vi er inne i et sentralt tema hos evangelisten. Lukas-programmet er å hente inn i fellesskapet igjen det som står utenfor.

Liknelsen om den rike mannen og Lasarus likner litt på våre folkeeventyr: "Det var – en gang – en rik mann." Den rike har ikke navn, mens navnet Lasarus betyr "Gud er min hjelper". Det er sikkert ikke tilfeldig valgt og passer godt også for navnebroren som kalles fram fra graven i Johannesevangeliet, et virkelighetens eventyr!

Fortellingen blir dramatisk, og vi blir tilskuere og tilhørere til et hinsidig tablå etter den korte innledning der forutsetningene for dette lille dramatiske miniatyrverk legges. Begge er etter hvert døde. Det må ropes over dype kløfter, og ønsket om å få dyppe fingertuppen i vann øker temperaturen i teksten betraktelig.

Det er den rike som slår øynene opp og får selveste urpatriarken i tale. Vi kan tenke oss hvordan det er for en israelitt å få selveste Abraham som samtalepartner. For Abraham svarer da den rike roper. Den kloke patriarken er satt i en rabbirolle: Han peker belærende på tilværets store "forbrytelse og straff"-sammenheng. Her er det snakk om gjerninger alene og

lønn, årsak og konsekvens: ”... du fikk alt det gode mens du levde, og Lasarus fikk det vonde. Nå trøstes han her, mens du er i pine,” med vennlig hilsen autorisert revisor.

Teksten går over i en streng advarsel. Den rike ønsker å varsle sine nærmeste som sikkert lever i samme sus og dus som han selv gjorde. Teksten er som hentet fra en drøm – og en minnes en av strofene i vårt eget ”Draumkvedet”:

”Sæl er den i føesheimen – fatige gjev’e sko: han tar inkje berfött gange på kvasse heklemog. Tunga talar, og sanning svarar på domedag.”

PERSPEKTIVPREKEN

Teksten egner seg ikke til dogmatiske belæringer om tema som dobbelt utgang, helvete, fortapelse eller evig pine. Den er jo klinkende klar i så måte, men samtidig også knyttet til et annet verdensbilde. Identifiserer vi oss med dette helt og fullt, blir vi også fullstendig førmoderne. Teksten er en av de mange gåter og speil som Skriften holder opp for oss. Livets alvor slår inn over oss i fullt mon med denne teksten. Nesten som en flodbølge utløst av et usynlig jordskjelv. *”Alt står på spill”* heter en prekansamling av Karl Hafstad.

Fortellingen kan hjelpe oss til et nytt perspektiv på livet. Kunsten er å la liknelsen virke til fornyelse hos en selv; først da, etter denne nærkampen, kan velsignelsen komme andre til gode. Teksten vil føre oss til oppbrudd fra et liv som står stille og føre oss ut i det eventyr som det kristne livet vil gi oss. Det er egentlig bare det levde livet selv som kan preke godt over denne teksten. Så har vi jo en som er kommet tilbake fra de døde: Jesus! Ikke for å advare og dømmenord og ned – men løfte opp og gi oss liv i forvinnings tegn. Han skal komme igjen!

Perspektiver vi kan holde fram:

- Teksten formidler at vi er skapt, villet av Gud til meningsfulle liv og til å stå i relasjoner som definerer oss.
- Vi er eslet til himmelsk heder og verdighet – ved at Guds bilde er lagt ned i oss.
- Vi som lever i forbrukskulturens fattigdom, kan rive oss løs fra å grave i meningsløshetens askehaug og få mening ved å møte de utfordringer som ligger utenfor porten (eller på

Middelhavet).

- At sann rikdom ikke består i luksuriøse tulleting – men i oppgaver som utgjør en forskjell. Arvingene behøver ikke å få alt – alt vi eier tilhører Herren, og vi må spørre hvem han vil vi skal gi til.

HVEM ER LASARUS?

– en ensom nabo, en full tenåring, en dement gammel person med sine nærmeste på god avstand, et krigsbarn, en kreftrammet ung mor, en plutselig arbeidsløs, en kollega med alkoholproblemer, en ensom etterlatt som vi til og med har hatt i sørgesamtale. Felles for alle Lasarus' er er at de befinner seg utenfor vår port. Så må vi bestemme oss for om vi våger oss ut av stua, til og med ut av portrommet og ut i portveien der mennesker møter oss. Jeg spurte ikke ”Hvem er den rike mann og kvinne?” – for det er jo oss, eller...

HVA ER LUKSUS?

Luksusbegrepet er interessant. I økonomien er et luksugode motsetningen til et nødvendighetsgode. Når Rolls Royce Phantom defineres som et luksugode (i Wikipedias avsnitt om luksus), er det fordi det ikke er nødvendig å kjøre rundt i denne bilen for å få den jobben gjort, som en bil gjør! Luksugodet kommer med ublu krav i budsjettene. Midler forsvinner idet de brukes til det som pr.def. er mer enn det nødvendige. Ribbe på julaften behøver ikke å være luksugode – fordi cornflakes ikke kan gjøre jobben for en familiestemming på julaften. Sju doer på hytta er luksus – eller fem kommentarer til Johannes-evangeliet!

Den rike mannen i teksten lever i luksus – og da lever han hele tiden i de kunstige behovene, og blir fremmedgjort – fremmedgjort for seg selv og for sin neste! Der er vi jo ved tekstens nerve.

BEGYNN MED DEN DU SER I SPEILET

”Man in the Mirror” er en god tekst for denne søndagen som opptakt til bots- og bønnedag like om hjørnet – for dagens tekst er i sannhet også et skriftspeil. Michael Jackson har gjort sangen udødelig; den er skrevet av Glen Ballard og

Siedah Garrett. Jeg-personen i teksten innser at han er offer for en egoistisk kjærlighet! Den rike manns innsikt! En innsikt som forretningspartneren Jacob Marley i eventyret om Charles Dickens Ebenezer Scrooge (onkel Skrue) så smertefullt erkjenner etter sin død og gir uttrykk for i besøket til sin gamle venn. En julefortelling – ja, jula ligger ikke langt unna. Men her, en av tidens store slagere, en virkelig kristen tekst! Et omvendelsesprogram!

I'm gonna make a Change – for once in my Life.
It's gonna feel real good, gonna make a Difference,
gonna make it Right . . .

As I, turn up the Collar on my favourite Winter Coat,
this Wind is blowin' my Mind: I see the Kids in the Street,
with not enough to eat. Who am I, to be blind?
Pretending not to see their Needs.

A Summer's Disregard, a broken Bottle Top,
and a one Man's Soul. They follow each other on the Wind
Ya' know 'cause they got nowhere to go
That's why I want you to know:

I'm starting with the Man in the Mirror!
I'm asking him to change his Ways!
And no Message could have been any clearer:

If you wanna make the World a better Place
Take a Look at yourself, and then make a Change!

I've been a Victim of a selfish kind of Love,
it's Time that I realize; that there are some with no Home,
not a Nickel to a Loan.
Could it be really me, pretending that they're not alone?

A Widow deeply scarred, Somebody's broken Heart
and a washed-out Dream.
They follow the Pattern of the Wind, Ya' See
cause they got no Place to be. That's why I'm starting
with me.

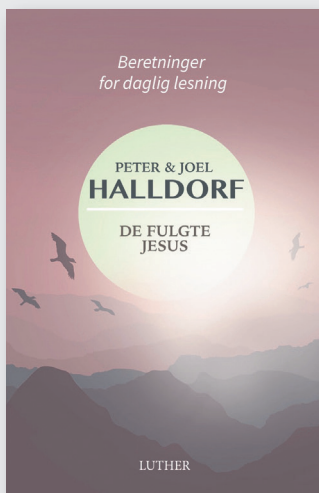
I'm starting with the Man in the Mirror.
I'm asking him to change his Ways.
And no Message could have been any clearer:
If you wanna make the World a better Place
take a Look at yourself, and then make a Change!

You gonna get it right –while You got the time!

God omvendelse!

KJELL ASGEIR SKARTSETERHAGEN
SOKNEPREST I NITTEDAL
KJELL.SKARTSETERHAGEN@
NITTEDAL.KIRKEN.NO

Peter Halldorf
DE SOM FULGTE JESUS
 299,-

Nå i 2. opplag

Peter og Joel Halldorf har skrevet en bok om troens forbilder og vitner – én for hver dag i året. La deg inspirere av norske personligheter som Marie Monsen, Børre Knudsen, St.Sunniva, Edin Løvås, Annie Skau Berntsen, Ludvig Karlsen og Arnfinn Haram – i tillegg til internasjonale navn som William Wilberforce, Martin Luther King, C.S. Lewis og pave Johannes Paul II.

Peter Halldorf er en av de viktigste åndelige veiledere i Norden i dag. Hans fokus på kirkens enhet og hans trofaste bidrag til seriøs dialog gjør ham til en viktig brobygger og inspirator. Han leter i kirkens skatter og deler så gamle tekster blir levende og eksistensielle.

Per Arne Dahl, biskop i Tunsberg.

Kallet til hellighet gjelder alle kristne like fra kirkens begynnelse til dags dato. Til det trenger vi følgesvenner og veivisere. I denne boken møter vi noen fra den gang kirken var én, andre da den ble delt og frem til dagens konfesjonelle mangfold – også i Norge. Et sterkt økumenisk vitnesbyrd.

**Sr. Else-Britt Nilsen OP Dominikanersøster,
 leder av Norges Kristne Råd.**

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, universitetslektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Bokmeldingsansvarlig: Postdoktor Kristin Graff-Kallevåg. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord, innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 590,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 800,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 3000.14.73669. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>